

Ettevõtlus-konkursile

esitati üle poolesaja Läänemaa ettevõtte. Lk 3

Riigikogulane Aivar Sõerd

tunnistab, et poliitikast enam kõidab teda muusika. Lk 6–7

Lääne Elu

EESTI VANIM JÄRPEDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT

LAUPÄEV, 2. NOVEMBER 2024 | NR 126 (5116) | 1,50 €

Maria Tõnson:

toit ei ole luksuskaup. Lk 3

UUS PÄASTEHOONE

150 aastat hiljem on Uuemõisas taas pritsimaja

Poolteist sajandit tagasi ehitati Uuemõisa põllule esimene Haapsalu pritsimaja. Nüüd on päästjad taas Uuemõisa kolinud.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Reedel avati pidulikult Uuemõisas Tallinna mnt 85 asuv Läänemaa päästemaja.

Komandopealik Andres Kaljura nentis oma pidupäevakõnes, et see on juba teine kord, kui Uuemõisa on ehitatud pritsimaja. Esimene ehitati Uuemõisa põllule 1874. aastal. Poolteise sajandi jooksul on tuletõrjujad asunud nii Haapsalu kesklinnas Karja tänaval kui ka suure trummi taga Tööstuse tänaval.

„4. septembril kolisime Uuemõisa,“ meenutas Kaljura. Nüüd on päästjad saanud ligi kaks kuud majaga harjuda. Päästjatel on uues hoones suur hulk eritehnikat – kokku 14 ühikut, millega nad saavad tegutseda nii maal, vees kui ka õhus.

Uue komandohoone asukoht on endisest tunduvalt parem. „Sellega paranes 4000 inimesel abi kohalejõudmine,“ lausus Kaljura.

Hiiu-Lääne päästepiirkonna juht Hannes Aasma tõdes, et komandohoone on olnud väga hea ehitaja ja kõigist probleemidest on üle saadud. „Üldfunktsioonid on kõik hästi toimunud. Ma olen väga rahul,“ lausus Aasma.

Lipud lehvivad

Maja piduliku avamise puhul heisati eile taas lipud. Läänemaa ühisgümnaasiumi õpilase Diana Vahtra esitatud Eesti hümniga saate heiskas Eesti lipu siseminister Lauri Läänemets, päästeameti lipu tõmbas vardasse ameti peadirektor Margo Klaos.

Et päevale veelgi pidulikkust lisada, istutati maja ette kaks õnapuud.

Läänemetsa sõnul on Haapsalu uuel päästemajal oluline mõju terve regiooni turvatundele ja pääs-

Kuigi päästjad on juba ligi kaks kuud uues majas tegutsenud, oli pidulik lindilõikamine reedel.

URMAS LAURI

tevimikele. „Mõnikord tuleb pealinnas inimestele selgitada, kuivõrd oluline on ka väljaspool suuremaid linnu kaasagse päästevõimekuse tagamine. Haapsalu on siinkohal hea näide, sest see komando vastutab lisaks Haapsalu ja selle lähiumbruse elanike turvalisusele veepääste ning vajadusel ka metsatulekahjude ja merereostuse likvideerimise eest terves Lääne-Eestis,“ ütles Läänemets.

Läänemets lausus, et uue päästekomando hoone ehitamine on

päästjatele kummardus Eesti riigi poolt. „Et see töö, mida te teete, on meile kõigile oluline,“ lausus minister.

Päästeameti peadirektor Margo Klaos rõõmustas uue tänapäevase päästemaja üle, kuhu koonduvad kogu Hiiu- ja Läänemaa päästepiirkonna juhtimine.

„Haapsalu komando on oma teenuste rohkuse ja tehnikahäikute poolest üks Eesti suurimaid komandosid – muuhulgas on komandol võimekus maastikutulekahjude kustutamiseks ja

reostustõrjeks ning veepäästeks siseveekogudele ja merelt. Nüüd toetab head tööd ka värskes keskkond, kus on avarust ja piisavalt ruumi varustusele,“ märkis Klaos.

Riigi Kinnisvara ASI juht Tarvo Leppoja ütles, et tema jaoks on Haapsalu komando maja eriline eelkõige selle tõttu, et aasta tagasi, kui ta aktsiaseltsi juhtima asus, oli see esimene hoone, mille nurgakivi paigaldamisel ta osales. „Haapsalu komando on ka maakonna suurim, sest mereäärse linna päästehoone

peab mahutama ka rohkem eritehnikat,“ lausus Leppoja.

Oluline paik

Haapsalu linnapea Urmas Sukles ütles, et piirkonna päästjate töötajad on nüüd väga head. „See, et te saate täna kaasagseid, head töötajad – ma arvan, et see annab ka härra ministrile jõudu teile palka juurde panna,“ lausus Sukles.

Linnapea sõnul võiks päästekomando kõrvale ehitada ka uue politseimaja. „Siin on vaba krun-

Haapsalu päästekomando

Uuemõisas Tallinna mnt 85 kinnistul asub tänapäevastele standarditele vastav 1580 m² suurune päästekomando koos selle juurde kuuluva 88 m² suuruse õppetorniga.

Projekti kogumaksumus on 5,1 miljonit eurot, millele lisandub käibemaks. Sellest 1,9 miljonit eurot kaetakse riigi süsinikukvootide tulust.

Hoone arhitekt on Juhana Rohtla arhitektuuribüroost Kuu Arhitektid ja projekteeija OÜ Acto Consult. Ehitasid Tallinna Ehitustrust OÜ ja Ehitustrust AS, omanikujärevalvet tegi Sweco Est.

ALLIKAS: PÄASTEAMET

ti veel, saage ka sellest politseist jagu,“ ärgitas Sukles päästeameti juhte.

Päästekomando hoone õnnistas emeriitpiiskop Tiit Salumäe. „Täna on ka suur kirikupüha – kõigi pühakute päev. Ja mis võiks olla veel sobivam, kui seda uut keskust siin õnnistada,“ ütles Salumäe. „Haapsalu rahvas peaks tema sõnul seda paika pidama üheks oluliseks ja pühaks paigaks, sest siin antakse abi, nii nagu seda teeb ka haigla ja kirik,“ ütles Salumäe.

Kui seejärel ka lint läbi lõigati, selgus, et maja pole siiski veel avatud. Päästjatel on komme, et iga teenistusse astunud pritsimees saab ristitud ühe kogenud päästja veejoaga. Paarisaja aasta taguste käsipritsidega ristiti ära ka uus päästemaja.

Haapsalu päästekomando hoone on esimene Läänemaale kerkinud funktsionaalne tüüpkomando. Nüüd, kui maja on ametlikult avatud, korraldatakse ka lahtiste uste päevad, et inimesed saaksid maja uudistama tulla.

Vald teeb Taebla kooli vana internaadi korda

Lääne-Nigula vald valis välja ettevõtte, kes teeb Taebla kooli vana internaadi hoone üle 300 000 euro eest korda.

Ettevõtte nimega Resa valis vallavalitsus välja kolme pakkuja seast. „Ega seal eriti valida olnud,“ märkis Lääne-Nigula vallavanem Janno Randmaa. Esimene hange ebaõnnestus, sest ühtegi pakumust ei tulnud. „Ei saa öelda, et selliste töödele tormi joostaks,“ ütles Randmaa.

Remont hakkab pihta kevadel, sest lapsed käivad vanas internaadis tööõpetuse tunnis. „Hoone on kasutusel ja kuna valdavalt on

sisetööd, siis päris kinni kooliajal panna ei saa,“ ütles Randmaa.

Majja paigaldatakse lift, tehakse siseviimistlus, paigaldatakse uus valgustus ja elektrijuhtmed, edaspidi ka ventilatsiooniseadmed.

Toetust sai vald atraktiivse piirkondliku ettevõtlus- ja elukeskkonna programmist. Samast saab Lääne-Nigula raha õppevahendite, näiteks freespinkide jaoks. „Tööõpetuse tunnis vajalikud vahendid, mis on natuke keerulisemad kui haamer ja saag,“ ütles Randmaa. Remonditud hoones saavad tööõpetuse tunnis käia terve valda lapsed. KAIE ILVES

Haapsalu toomkirik saab soojemaks

Sihtasutus Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid sai riigilt üle 334 000 euro toetust, et soojustada Haapsalu toomkiriku võlvidepealselt ja muuta kiriku aknad tuultpidavaks.

Kogu projekt läheb muuseumijuht Anton Pärna sõnul koos käibemaksuga maksma 400 000 eurot. Omaosalust selle toetuse puhul ei nõuta. „Küll on aga tingimus, et kui kogu projekt läheb kallimaks, peab toetuse saaja selle lõpuleviimise tagama,“ ütles Pärn.

„Projekteerimine alles algab, praegu tehakse muinsuskaitse eritingimusi,“ ütles Läänemaa muinsuskaitseõunik Kalli Pets. Ta lisas, et eritingimuste koosta-

Haapsalu toomkirik. ARHIIV

mise käigus saab selgeks, mida toomkiriku soojustamiseks saab teha ja mida mitte. Petsi sõnul kaetakse võlvid ilmselt soojustusmattidega.

Kehvas seisus on ka kiriku pikihoone aknad. „Vitraazid on kõik natuke lonti vajunud, neid hoiab võrk veel kinni. Roosaken logiseb tuule käes,“ kirjeldas Pets. „Need kõik lähevad restaureerimisele nagu ka lõunapoolse käärkambri aknad, mis on nõukogudeaegsed ega kannata mingit kriitikat.“

Petsi sõnul pole ristimiskabeli akendega veel pilt selge. „On arvamused, et need on 19. sajandist, aga võivad olla ka hilisemad,“ ütles ta.

Pärna sõnul on eksperdi- ja kaasaatud kunstiajaloolane Juhana Kilumets ja projekti hankija koostama Elo Sova. Toomkiriku soojustamistööd võiksid Pärna sõnul alata järgmise aasta lõpus või ülejäämist alguses. „Sest kõigepealt tuleb projekteerida, siis hange välja kuulutada,“ ütles Pärn.

Tööd peavad tehtud olema 2027. aasta maiks. „See on täiesti reaalne,“ ütles Pärn.

Kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe taotlusvõrku toetati kolme paika – lisaks Haapsalule Narva muuseumi ja Eesti vabaõhumuuseumi.

KAIRE REILJAN

● JUHTKIRI

Hääletu protest

Eestlased pole teadupärast suuremat sorti protestijad. Enamasti tehakse seda alles siis, kui viimane piisk on karikasse kukkunud. Viimastest suurematest protestidest meenub esimesena muidugi õpetajate streik selle aasta alguses. Ka põllumehed on mõnel korral traktoritega Toompeale sõitnud, hiljuti käisid Toompeal palgatõusu nõutamas näitlejad. Nüüd neljapäeval andsid hotellide ja söögikohtade pidajad kümne-minutilise vaikiva protestiga „Jätku leiba!” märku, et nad ei saa enam nõustuda olukorraga, kus inimeste ostujõud väheneb ja samal ajal maksu-määrased kogu aeg tõstetakse.

Kerge pole praegu kellelgi. Statistikaameti neljapäeval avaldatud andmetel pakkus oktoober jälle halva üllatuse – vahepeal juba veidi talunud hinnakasv on jälle hoogu juurde saanud ja oktoobris kasvasid hinnad aastases võrdluses 4,5 protsenti. Jaekaubanduse maht aga järjest kukub. On selge, et inimesed jälgivad järjest terasemalt oma väljaminekuid ja püüavad kokku hoida. Seda enam, et keegi ei oska täpselt ennustada, mida uuest aastast tõusev maksumäär endaga kaasa toob.

Uuest aastast peavad kõrgemat tulumaksu hakkama maksma ka hotellid, söögikohti mõjutab aga toiduainete hinnatõus. Viimaste aastate kriisides on nii hotellid kui ka söögikohad kõvasti pihta saanud. Esimene tõsine löök oli neli aastat tagasi koroonaaajal, kui esmalt tuli eriolukorra tõttu ukсед sulgeda ja hiljem võis teenindada ainult koroonatõendi omanikke. Kui olukord leevenes, said hotellid ja söögikohad väikese hingetõmbepausi, sest välismaale reisimine oli keeruline ja nii vaatasid eestlased ringi kodumaal. Siseturism aitas halvimaast üle saada.

Nüüd on piirid lääne poole taas lahti ja sageli ongi välismaal odavam puhata kui kodumaal. Ega välituristki tule sinna, kus on kallid. Nii loovutame turismist saadava kasu oma naabritele ja Eesti turism kukub edasi.

● TEISED LEHED

Valvsate mulkide esimene töövõit

SAKALA. Mulgimaa vabatahtlikud patrullijad ehk Valvsad Mulgid aitasid politseinikel tabada kütusevargad, kirjutab Viljandimaa ajaleht oma juhtkirjas. Juhtumisse annab mittemeti suhtuda. See on Valvsate Mulkide esimene suurem töövõit ning tublid mehed ja naised neis vabatahtlikes patrullitoides väärivad üksnes kiitust.

Tublite vabatahtlike inimeste kiitmise kõrval jääb kripeldama aga ainult pooleldi retooriline küsimus: kas see ongi Eesti ja eriti Eesti ääremaa tulevik? Vabatahtlikult abipolitseinikud ja kodanikuühendused, kes piisava hulga ametlike patrullide puudumise tõttu asja enda kätte võtavad? Kas võiksid sündida vabatahtlikud kiirabibrigaadid?

Tublite ja valvsate mulkide üle rõõmustamist tumestab seega teatud nukrus, et neid üldse vaja on ja et isegi politsei ise nendib, et ilma nendeta oleks kurikaelad vähemalt esialgu ilmselt pakku pääsenud. Ja samas ei maksa üldse nukker olla. Tublid ja valvsad mulgid ise ei ole näiteks kordagi politseinike vähesuse üle kurtanud. Neile tundub see igati loogiline, et kui sa tahad oma piirkonnas rahu ja turvalisust, siis peab ise selle heaks liigutusi tegema. Nad loodavad iseenda peale.

● LAUSELAEN

„Kitsas ring inimesi otsustab suurema osa üle. Lõpuks tuleb välja, et neil oli selleks õigus, riik oma inimesi ei kaitse.”

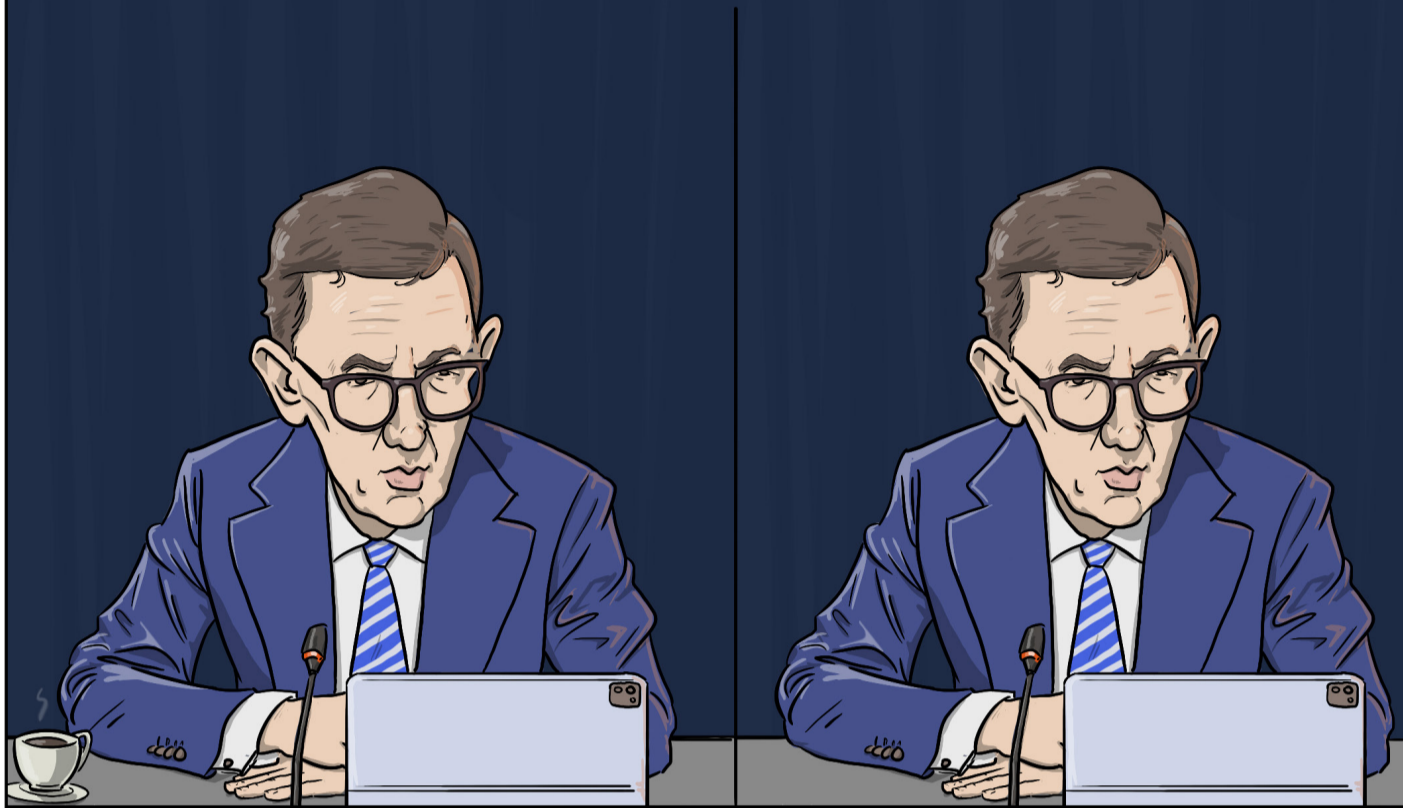
Metsküla lapsevanem Margus Suurvälgi. Lääne Elu, 31. oktoober 2024

NÄDAL

2024

SOLIDAARSUSEST PROTESTIS OSALEJATE VASTU PEATAS KA VALITSUS OMA TÖÖ 10 MINUTIKS.

LEIA 10 ERINEVUST PILTIDELT, KUS VALITSUS TÖÖTAB JA KUS EI TÖÖTA!

Miks sobib poliitikute maailmapilti vabaduse kärpimine?

Üksteisele järgnevad kriisid on nii Euroopas kui ka Eestis taganud mugava keskkonna poliitikutele ja ametnikele, kes ei oska või ei taha vaba ühiskonda hinnata.

Kui pärast koroonaaega oleme valdava osa tollal kaotatud vabadustest taastanud ning võib oletada, et tollaste võimuliialduste pärast on nende toimepanejalte piinlik ja ehk ka järeldused tehtud, siis julgeoleku nimel tehtavate õiguste ja vabaduste piirangutega on see aeg alles ees.

Kui mingi viga juhtub ühe korra, võib see olla juhus. Kui sama asi hakkab järjest kasvavas tempos korduma, siis oleme kaela saanud realiseerunud riski. Kui siseminister ei näe probleemi kõigi Eesti inimeste eraeluliste sideandmete õigusvastases kogumises ja säilitamises, et politseil ja luureasutustel oleks lihtsam oma tööd teha, siis selle võib kirjutada ajaloolise praktika ja seadusandja küündimatus kokkulangemise arvele. Kui sama siseminister toetab arusaama, et politsei võiks selgelt nägijana kuritegude ennetamiseks meeleavaldusi keelata või eraomandit ära võtta, siis on asi hull. Kui aga siseminister tahab anda julgeolekuasutusele õiguse valimisnimekirju valideerida, siis on ohus kõik see, mille pärast Eesti riik üldse olemas on.

Tegelikult võiks näidete jada tõmmata veel pikemaks, aga jääme lihtsuse huvides viimase kuu aja sisse.

Läks vaja lauskogumise käigus saadud sideandmete kasutamist Eesti mastaabis väga rikka inimese vastu algatatud kriminaalmenetluses, et prokuratuur riigikohtu otsuse surve lõpetaks meie kõigi kohtlemise potentsiaalsete kurjategijatenä. Kui Parvel Pruunsilla käsi oleks paremini käinud ning kapo ja prokuratuur poleks otsustanud teda üsna kahel-

ANVAR SAMOST
kolumnist

davatel alustel kuriteos süüdistada, siis kestaks nii Euroopa õiguse kui ka põhiseadusega vastuolus olev tegevus ikka edasi, juba neljandat aastat.

Ei saa välistada, et riigikogu üritab kõigele vaatamata teha seadusesse muudatusi, mis midagi ei muudaks. See oleks poliitiline valik, nagu on olnud ka pärast 2021. aasta riigikohutu otsust tekkinud õigusvastase olukorra ees silmade sulgemine.

Ouline on mõista, et nii ulatusliku privaatsuse riive õigustuseks ei sobi jutud lennujaamale tehtud pommiühvardustest või narkoärikatest – nagu ei sobi sõnavabaduse piiramise õigustuseks sama erakonna esitatavad jutud solvumistest ja tunnetest.

Tõenäoliselt on just sideandmete- ja toimetuse põhjal eraomandit ära võtta ja mitte tagasi anda. See ei ole paraku enam meile kallid õigusriik, kui politsei ametnikud peavad võimalikuks ennetavalt meeleavaldusi tõkestada (Tartu politseijaoskond ei andnud luba Palestiina toetuseks avalikku koosolekut korraldada, väites, et koosolekule võivad ilmuda inimesed plakattidega, mis võivad sisaldada agressiooni õigustamist) ja nüüd siis ka kohutundeõiguse põhjal eraomandit ära võtta ja mitte tagasi anda.

See ei ole paraku enam meile kallid õigusriik, kui politsei ametnikud peavad võimalikuks ennetavalt meeleavaldusi tõkestada (Tartu politseijaoskond ei andnud luba Palestiina toetuseks avalikku koosolekut korraldada, väites, et koosolekule võivad ilmuda inimesed plakattidega, mis võivad sisaldada agressiooni õigustamist) ja nüüd siis ka kohutundeõiguse põhjal eraomandit ära võtta ja mitte tagasi anda.

● Ei saa välistada, et riigikogu üritab kõigele vaatamata teha seadusesse muudatusi, mis midagi ei muudaks.

koopiana tundub kivi „hoiule”, et hoida ära võimalikke õigusrikkumisi, ja nädalaid hiljem kaitseb oma seadusevastast tegu argumendiga, et kivi võimaldab ajalugu mitte tundvatel isikutel teha „valesid järeldusi” ning korraldada pahatahtlikke manipulatsioone.

Vabas riigis võib igaüks teha nii valesid järeldusi, kui ta suudab. Kui siseminister ja sotsiaaldemokraati- de esimees Lauri Läänemets ütleb, et Venemaa võib neid „valesid järeldusi” ära kasutada ja sellega on politsei tegevus õigustatud, siis kahjuks muudab see Eestit just Venemaaga sarnasemaks.

Kuid ei läinud mööda nädalatki, kui sama siseminister (kellele annavad aru nii politsei kui ka kaitsepolitsei) tuli välja mõttega, et kõik mitte-kodanikest kohalikel valimistel osalemine õigust omavad inimesed peaksid selle õiguse säilitamiseks deklareerima hukkamõistu Venemaa agressioonile ja lojaalsust Eestile. Aga „õiguskaitseorganid” nagu kaitsepolitsei saaksid sobimatult meelsust näidanud inimesed siiski ka pärast seda valimisnimekirjast välistada.

Tänaseks on Lauri Läänemets avalikkuse survele ettepaneku viimase osa tagasi võtnud. Pole siiski põhjust uskuda, et muutunud on maailmapilt, kuhu sobib vastuluureamet valijate meelsuse kontrollijana ja politsei mõtete lugejana. Oleks hea lõpetada, märkides, et õnneks on asi ühes ministris või ühes erakonnas. Aga tegelikult on sarnast mõtlemist kõigis erakondades ja see on olnud esindatud juba mitmes valitsuses.

● JÄTKU LEIBA

Protestiseisak katkestas kohvikutes ja hotellides töö

Neljapäeval kell 12.30 lõpetasid protestiseisakuga „Jätku leiba!” kümneks minutiks töö sajad Eesti tootlustus- ja majutusettevõtted, et pöörata tähelepanu maksutõusudele.

MALLE-LIISA RIAIGLA
malleliisa@le.ee

Täpselt kell pool üks keeras Taksi publi pidaja Maria Tõnson muusika kinni, kustutas saalis tuled ja tõstis letile protestiaktsiooni sildi. Kümne minuti jooksul sisenesid pubisse mõned kliendid, kuid neile ütles Tõnson, et praegu on protest, ja kutsus kliente kümne minuti pärast tagasi.

Kell 12.40, kui protest läbi sai ning tuled pubis taas süttisid ja muusika hakkas mängima, olidki samad kliendid tagasi ja töö söögikohas jätkus. Enne aktsiooni algust einestama asunud kliendid said tavapäraselt jätkata.

Üheksa ettevõtet

Protestiseisakuga liitus kokku üheksa Läänemaa tootlustus- ja majutusettevõtet. Kõigis neis ei peetud seisakut küll kokkulepitud ajal, sest neljapäeval oleksid need kohad nagunii suletud olnud. Protestiga liitunud Demoresto lubas korraldada seisaku mõnel muul ajal, protestiga liitunud kuursaal on talvpuhkusel.

„Oleme liitunud ja teeme kümne minutit kaasa suurel üllal põhjusel,” ütles enne seisakut Nurme bistroojuht Kaire Raba. Tema sõnul on tootlustussektoril niigi keeruline aeg ja kliente on juba kaotatud, kuid läbi maksutõusu ootab ees järjekordne hinnatõus, mis vähendab klientide hulka veelgi.

„Toit ei ole luksuskaupep,” ütles ka Tõnson. „Tahame, et meid mõistetak, ja väljendame pahameelt.”

Nii Raba kui ka Tõnsoni sõnul on mujal maailmas kehtestatud tootlustusele ja majutusele madaalam käibemaks. Sama meel on Müüriäär Pagarit omanik Margit Raud, kes ütles, et nii baastoiduainetel kui ka tootlustusasutustel laiemalt peaks olema madaalam käibemaksuäär kui 20–24 protsenti. Maksuäära alanda-

Protestiaktsioonis osalenud Haapsalu Taksi publi pidaja Maria Tõnson keeras kümneks minutiks muusika kinni ja kustutas tuled.

mist tuleb tema sõnul alustada toiduainetest: jahust, piimast, puu- ja juurviljadest.

Protestiseisak oligi peamiselt suunatud valitsuse kavandatavate maksutõusude vastu. Raba tõi välja käibemaksule lisanduvad kõrged tööjõumaksud. „Miski ei valmi õhust ja armastusest,” ütles ta. „Selle taga on töötaja, kes peab ka saama endale midagi lubada.”

Raud ütles, et tema meelest peaks tegema märksa kõvema aktsiooni, sest kogu sektor on

ebavõrdses seisus. Lisaks pagaririle kuulub Rauale ka optikaäri ning tema sõnul neid kahte raskuse ja kulu osas võrrelda ei saa. „Eestis on midagi valesti, kui on nii kõrge käibemaks,” ütles ta.

Seljad kokku

Ettevõtete katusorganisatsioon võiks Raua sõnul korraldada protesti või esitada ultimaatumi, et ühel päeval ei ava uksti mitte ükski tootlustusasutus. „Meie ei kaota sellest midagi.

See pole kasumi teenimine, vaid elustiiliäri,” ütles Raud. „Eesti inimene on jube kannatlik, aga ei peaks olema.”

Old Hapsal Hoteli omanik Daire Kaup ütles, et majutuse hinnad on Eestis peagi ühed kallimad. „Miks siis peaks turist tulema Eestisse ja veel Haapsallu?” küsis Kaup. Tema sõnul on protesti eesmärgiks, et ka järgmisel aastal tuleks majutus- ja tootlustusasutustesse kliente, seepärast pandigi seljad kokku.

Seisaku üks eesmärke oli ka see, et tootlustus- ja majutusasutused ei peaks raskustesse sattumise tõttu päriselt uksti sulgema. „Et järgmisel aastal meid üldse olemas poleks, vaid saaksime turistidele pakkuda elamust ja töötajatele tööd,” ütles Raba.

Seda, et pelgalt kümne minuti pikkusest seisakust reaalselt kasu oleks olnud, tootlustusasutuste omanikud ei usu. Kaup ütles, et mõju saavutatakse aktsiooni kajastamisega, sest nii osutatakse tähelepanu sektori suurele murekohale.

Konkursile esitati üle poolesaja ettevõtte

Sihtasutus Läänemaa korraldab viiendat korda maakonna ettevõtluskonkursi ja järgmise nädala lõpuni kestab ka rahvahääletus parima toote või teenuse väljasegitamiseks.

SA Läänemaa ettevõtluskonsultandi Marelle Saare sõnul esitati tänava konkursile 52 kandidaati. „Osa ettevõtteid esitati mitmesse kategooriasse,” ütles Saar. Tema sõnul on kandidaatide seas nii esimest korda konkursile esitatud ettevõtteid kui ka neid, kes on varem kandideerinud. „Silma paistab, et on suuremaid ettevõtteid, aga nende tegevusalad ulatuvad seinast seinani,” lisas ta.

Läänemaa parimaid ettevõtteid tunnustatakse viies kategoorias: aasta ettevõtte, aasta ekspordija, ettevõtlusvedur (25 aastat ja rohkem tegutsenud ettevõtte Läänemaal), aasta turismielu edendaja ja aasta toode või teenus.

Läänemaa aasta toote või teenuse kandidaadid (rahvahääletus)

- Jahuhundi leib (Hpsprojekt OÜ)
- Tänavatoidukoht Vigrig (Reedevigri OÜ)
- Vinnutatud räimefilee marinaadis (Põldotsa Gurme OÜ)
- Lumi aaloegeel (Perfect Cosmetics OÜ)
- „Kalla sisse” taaraautomaat Uuemõisa Konsumis (Haapsalu Tarbijate Ühistu)
- Marineeritud küüslauguõisikud (Hansu Köögivilja OÜ)
- Coopi köögi ja pagari pakendid (Haapsalu Tarbijate Ühistu)
- Väikemajad (Jansapuit OÜ)
- Haapsalu padeliväljakud (Estpadel OÜ)
- Vintage-butikpood Siidisaba (Uniprod OÜ)
- Rooslepa metsabaar (Roslep OÜ)
- Jahisadama ujuvmajad (GHM Halduse OÜ)

ALLIKAS: SA LÄÄNEMAA

Kõige rohkem, tosin, on kandidaatide Läänemaa aasta toote või teenuse kategoorias. „Loomult on need väga erinevad – on toidutooteid, aga on ka suuri arendusi. Võibolla teeb see valimise ühest küljest keerukamaks, aga

teistpidi huvitavamaks,” ütles Saar. Palju on kandidaatide ka Läänemaa veduri kategoorias.

Iga kategooria parimad valib välja seitsmeliikmeline komisjon, kuhu kuuluvad maakonna ettevõtjate, kohalike omavalit-

● LÜHIDALT

Võnnusaare vaate torn sai kasutusloa

Noarootsi osavallavalitsus andis kasutusloa Silma looduskaitsealal asuvalle Võnnusaare vaate tornile (pildil), mille RMK asendas uuega, sest vana oli amortiseerunud.

Septembris lasi RMK vana torni kuni vundamendini maha lammutada ja püstitada uue: ühe trepi ja laia vaateplatvormiga puust rajatise.

„Uus on põhimõtteliselt vana mahtudega sarnane ühe vaateplatvormiga viie meetri kõrgune torn,” ütles Marju Pajumets, RMK külastuskorraldusosakonna Lääne-Eesti piirkonna külastusala juht. Stiilit samaneb Võnnusaare uus torn Silma looduskaitsealal asuvate Saare õpperaja tornidega.

Ehitus läks maksma veidi üle 15 000 euro.

Võnnusaare vaate tornist avaneb vaade Tahu lahele. **Kaie Ilves**

Aasta isa tiitlile on kaks kandidaati

Läänemaa aasta isa tiitlile esitati tänava kaks kandidaati, ütles SA Läänemaa vabauhenduste konsultant Maarja Läänesaar.

„Kui eelmisel aastal oli 7–8 kandidaati, siis sel aastal oli vähem. Aga meie eesmärk polegi saada võimalikult palju kandidaate, vaid eesmärk on väärtustada isadust,” ütles Läänesaar. Tema sõnul on mõlemad tänava esitatud isad väärikad kandidaadid. „Nad on oma lapsed täiskasvanuks kasvatanud ja kogukonnas aktiivsed inimesed,” lisas Läänesaar.

Läänesaare sõnul on vahel kostnud nurinat, miks üldse on vaja maakonna aasta isa valida. „Minna leian, et aasta isade lood võiksid inspireerida noori isasid ja olla neile eeskujuks,” ütles Läänesaar.

Aasta isa tiitli saaja valib komisjon esmaspäeval ja Läänemaa aasta isa kuulutatakse välja nädalavahetusel. **Kaire Reiljan**

Lihula sai raamatulaenukaskapi

Lihula raamatukogust saab kirjandust kätte ööpäev läbi, sest eilsest seisab ukse kõrval raamatulaenukaskapp, mis töötab nagu pakiautomaat.

24 lahtriga laenukaskapp on sama suur kui Haapsalus, aga moodsam: puutetundliku ekrani. Eile kella kolmeks polnud keegi veel kappi raamatut tellinud, aga raamatukoguhoidjad olid ära proovinud, kas see töötab. Esimesena läks katseks kappi Victoria Aveyardi „Punane kuninganna” – teos, mida Lihula raamatukoguhoidja Delein Nõmm parasjagu loeb. „Kõik õnnestus,” märkis Nõmm.

Raamat pannakse kappi, kui lugeja saadab raamatukogusse meili või helistab. Lugeja saab telefonile või meilele koodi, tipile selle sisse ja lahter avaneb. „Täpselt nagu pakiautomaat, ainult selle vahega, et kõik on tasuta,” ütles Läänemaa raamatukogu direktor Tiit Aasrand.

Kapp maksis veidi üle 7000 euro, poole rahast andis Läänemaa vald, pool saadi raamatukogude kiirendi programmist. **Kaie Ilves**

KAIRE REILJAN

MEENUTUS

Hingedepäeval liigub ringi palju hingi

Täna on hingedepäev ja tavalisest enam mõtleme kõigile neile, kes meie kõrvalt või seast on lahkunud.

AIVO PALJASMAA
info@le.ee

Kui lahkunu põrm maetakse või tuhastatakse (nagu viimasel ajal üha sagedamini kombeks), siis tema hing läheb ometi oma teed.

Hinge ei saa katsuda, ei saa ka näha. Nii usume ja aeg-ajalt tunneme, et lahkunud on kõik kusa-gil olemas. Jaan Tätte on kirjutanud oma lauluridades: „Ja mu õnn võiks olla suur, kui te ükskord, nähes kuud, mõtleksite siis ei rohkem ega vähem kui et kurat teab, mismoodi tal seal läheb.”

Tahtis joonistada

Ligi kolm kuud tagasi, 10. augustil lahkus meie seast 62aastase-na Andres Urb. Mälestus temast jäi aga paljudele tema teekaaslastele (omastest rääkimata) hinge püsima.

Andrese ärasaatmisel võis märgata inimesi väga erinevatest Läänemaa asutustest. Andres oli ju kujundanud suurema osa siitkandi ettevõtete logod, aga ka mitmeid plakateid, raamatuid jne. Enne arvutiajastut tuli tal teha kõike käsitsi, alates juba aastakümnetetagustest Lääne Kaluri päevadest peale.

Tema ema Estri meenutus- te järgi tahtis Andres väikesest peale joonistada. Värvpliitseite kulus palju ja ühe kuuga oli ta paarkümmend vihikut täis joonistanud. Koolis olla poiss muidu laisapoolne olnud, aga kunstitunnid pannud tal pösed õhetama.

Kord juhtunud õnnetus parema käega, aga siis võttis ta abiks vasaku ja piltide rida jätkus. Andres oli ka multifilmide lugusid vihikutesse kritseldanud.

Pärast sõjaväeteenistust punaarmee ridades tahtis ta Tallinnas kunstikooli pääseda, aga jäi paraku läve taha. Ometi ei võtnud see tal joonista-

Andres Urb on mitmel korral kehastanud Valge Daami suvelavastustes piiskoppi.

SILVER RAIDLA

mise isu ära ja ta jätkas Haapsalus enese väljaelamist värvide maailmas.

Tema tütre tütar Andra käib praegu Haapsalu kunstikoolis ja Andres olevat selle üle uhke olnud. Lapselaps läks ju mööda tema lemmikteed.

Andres Urb sündis 29. aprillil 1962. aastal Potsdamis tolle-

aegses Saksa Demokraatlikus Vabariigis Nõukogude armee venelasest ohvitseri ja eestlana pojana. Kuue aasta pärast vanemate kooselu purunes ja Andres (tollal veel Andrei Novikov) koos emaga tuli elama Haapsallu.

1984. aastal, enne abiellumist Innaga, eestistas ta oma nime

Andres Urbiks. Samal aastal sündis nende perre tütar Karin.

„Isa armastas minuga mängida ja nalja teha,” meenutab Karin takkajärele. „Oma naljadena oli ta mõnikord kergelt sarkastiline, igatahes mingit poputamist ma ei mäleta. Talle meeldisid paroodiad ja selles osas on meil ühine naljasoon.”

Vaimuka anekdoodivestjana meenutavad Andrest paljud kaaslased. Tal olid laialdased teadmised kultuurist üldse ja ta lõi innukalt kaasa mälu-mängudes.

Kui kunstnikuks olemine tõi leiva lauale, siis tegelikult oli tal veel üks kirglik armastus: teater. 1990. aastate lõpust

kuni päevani, kui ränk haigus välja löi, kippus ta ikka lavale.

Andres on ka paaris minu lavastuses kaasa löönud ja kuigi laulumees ta ei olnud, suutis Sirje Kaasik ta ühes lastelavastuses laulmangi panna. Kõige enam jäi ta aga vaatajale silma Valge Daami suvelavastuse piiskopina. Sama meelt on ka suveteatri pikaajaline projektijuht Anneli Aken, kes peab osatähtsust igati õnnestunuks. „Andresel oli hea süda,” meenutab Aken ja lisab, et Urbiga oli alati lõbus ja temaga sai vaielda. „Kui mõtled temale, hakkab endalgi südames soe.”

Hinge jäi auk

Lavakolleeg Indrek Pangsepa sõnul oli Andres partnerina väga täpne: „Kui aga mõni koht keset mängu ootamatult võssa keeras, siis suutis ta selle improviseerida õigele teele.”

Pangsepp tunnistab, et Andres oli tema parim sõber ja et nüüd on hinge jäänud auk. „Me võisime omavahel arutada iga-sugu asju, ka isiklikust elust, ja ma võisin kindel olla, et kõik jääb ainult meie vahele. Aga üldiselt oli tal terane pilk, eriti kunstivaldkonda tunnetas ta hästi.” Olen ka ise tunnistajaks olnud, kui Andres ühest mehest pliitsitõmbega väga iseloomuliku šarži paberile kritseldas.

Muidugi jäi Andres Urbi lähedaste ja tuttavate hinge pärast tema lahkumist auk. Mälestus temast on ju värvirikas. Ta oli erksa vaimuga ja rikkas iga-üht, kes temaga kokku puutus.

Iseseisva mõtlemisvõimega inimese lahkumise järel jääb järele ikka tühi koht ja esitsa ei tea, kuidas seda täita. Samas aga mõtled, et kuidas tal seal läheb. Seal kusagil liigub ringi ju lugematul hulgal lahkunud hingi, lausa mustmiljon. Eriti hingedepäeval.

Oluline info Lääne Elu tellijale

Kandeperioodi uued hinnad alates
1. detsembrist

PABERLEHT	DIGILEHT	PABER+DIGI
E-ARVE 11.- (hind ei muutu)	E-ARVE 7.- (hind ei muutu)	E-ARVE 14.- (hind ei muutu)
1 KUU 13.-	PÄEVAPILET 1.50 (hind ei muutu)	1 KUU 17.-
3 KUUD 38.-	1 KUU 8.-	3 KUUD 48.-
6 KUUD 73.-	3 KUUD 20.-	6 KUUD 92.-
12 KUUD 133.-	6 KUUD 37.-	12 KUUD 170.-
	12 KUUD 74.-	

Lääne Elu

Hinnad sisaldavad käibemaksu

E-arve on soodsaim ja mugavaim viis lehe tellimiseks

Kuidas sõlmida Lääne Elu tellimiseks e-arve ja püsikorraldus?

E-ARVED – lihtne ja turvaline võimalus arvete maksmiseks

- Käepärane: kõik arved ühes kohas, internetipangas.
- Mugav: e-arvete tasumine toimub automaatselt.
- Keskkonnasõbralik: e-arved asendavad täielikult paberarveid.

E-ARVE LEPING

Lääne Elu tellimiseks saab e-arvet sõlmida ainult Swedbanki või SEB kontorites ja internetipangas.

E-arve on elektrooniline dokument, mille saadab pank arve väljastaja (Lääne Elu) ja mis asendab täielikult paberarvet. E-arvete pank saamise eeldus on kokkulepe lugeja ja arve väljastaja vahel.

E-arve sõlmimiseks on vajalik viitenumber, mille lepingu sõlmijale väljastab Lääne Elu – info telefonil 473 7111.

E-arveid saate tellida internetipanga menüüpunktis Maksed → E-arved.

E-arvega toimub lehe tasumine 1 kuu ette.

Hoolitsege selle eest, et Teie kontol oleks kokkulepitud maksepäeval piisavalt raha.

E-arveid näete oma internetipangas – saate kõik arved kätte ühest kohast ja korraga, olenemata sellest, kus parasjagu viibite.

PÜSIKORRALDUS

Lääne Elu tellimiseks saab sõlmida püsikorralduse ükskõik millises pangas. Püsikorralduse saate vormistada internetipanga menüüpunktis Maksed → Püsikorraldused. Püsikorraldusega on Teie arved alati õigel ajal makstud ja Te ei pea maksete tegemisele oma aega kulutama.

Püsikorraldusega toimub lehe tasumine 1 kuu ette.

Hoolitsege selle eest, et Teie kontol oleks kokkulepitud maksepäeval piisavalt raha.

Telli Lääne Elu juba täna e-arvega või võta soovi korral ühendust le@le.ee või telefonil 473 7111.

Haapsalus on juba aastaid traditsioon teha hingedepäeval ringkäik kalmistul. Laupäeval on ringkäik kavas ka Nõva kalmistul.

HINGEDEPÄEV

Ajad muutuvad, ka hingedeae

„Kommi või pommi!” kõlas järjest hoogu juurde saaval halloween'i õhtul möödunud aastal ühe Nõmme eramaja ukse taga.

MEELI HUNT
info@leee

Üksi elav vanaproua Helga on igaks juhaks terveks õhtuks tänavapoolsed tuled tubades kustu pannud. „Kui see õuevärav veel lukus käiks... aga ei käi, vägisi trügivad sisse,” kahjatseb ta. „Ei meeldi mulle see „kommi või pommi”. Mitte midagi muud nad rääkida ega teha ei oska, sellepärast ma neid ei ootagi.” Vastukaluliku toob ta mardid ja kadriseid, kes tulevad, kostüümid seljas ja laulud-luuletused peas. „Ära minnes soovisid mulle möödunud kord nii palju viljaõnne, et viimased tanguterad leidsin toast alles kevadise suurpuhatuse ajal üles. Need on toredad lapsed, kes midagi ka meie vanadest traditsioonidest teavad, mitte ei käi ringi kommi pommimas.”

Hingedest räägiti

Hingedeaja kombeid proua oma lapsepõlvest Lääne-Nigulas Turvalepa külas ei mäleta. „Jah, hingedest räägiti palju – et inimese hing läheb taevasse, tamme-puu või suure kivi sisse. Käivad pimedatel sügisõhtudel külas, kui mingi vaev sisse jääb, kraa-

bivad akna taga. Aga aeg oli nii vaene, et meil polnud küünlaidki, mida põletada. Marti ja kadriseid käidi küll jooksmas. Meil külas oli palju lapsi, tõmbasime ümber vanad hilbud, kes midagi aidast leidis, ning käisime kõik pered läbi. Nalja oli palju, üks mitmes kohas lauldi-räägiti-mängiti meiega kaasa, lapsed ühinesid mardijooksuga, nii et lõpuks olid kõik küla lapsed koos. No ja lõpuks mindi kellegi tallu ja jagati „saak” omavahel ära. Raha ei antud, aga olid õunad, päiklid ja vahel magusat saia. See kõik oli tore.”

Helgale meenub üks hingedeajal juhtunud hirmulugu lapsepõlvest. „Tulime pimedal oktoobrikuuõhtul koolist, pikk maa oli tulla. Olime juba kodu lähedal, kus põllu servas kivikalme juures kasvab kolm tamme. Tuulisel õhtul tammelehed sahisesid ja meil ikka see hingede jutt meelele, et äkki tulevad tamme seest välja. Arutame neid asju kõva häälega, et hirmu peletada. Üle välja paistab surnuaia kabel. Õudne on. Äkki kuulleme selja tagant kõva müdinat. Mina ühele poole ja öde Marta teisele poole – et nüüd kuri hing sealst kabelist tuleb. Siis käib müta-

kas, Marta pikali maas, hetk vaikus, siis jälle müdin, meie jooksmisega kodu poole. See oli meie häälest ehmunud jänes, kes öle selja tagant suure hooga pihta jooksis. Selline lugu.”

Hingedeae

Marju Kõivupuu kirjutab oma raamatus „Eesti mütoloogia algajatele” muu hulgas põhjalikult ja põnevalt hingedeajast, hingesantidest, vanadest kommetest ja pärimusest. Kõivupuu sõnul kehtestati katoliiklikus kirikus hingedepäev ehk usklike surnute mälestuspäev pühana 1006. aastal. Meil hakati hingedeäeva tähistama 1990ndatel, kui kombeks sai lähedaste mälestuseks 2. novembril küünla süütamine aknal või kalmistul. Kirikutraditsioonis on hingedepäev seotud 1. novembril pühitsetava pühakutepäevaga, mil mälestatakse usklike surnuid, aga kuna ka lihtrahval tekkis soov mälestada oma lähedasi, kes ei pruukinud olla usuga köidetud, siis sai alguse nüüdseks meilgi kinnistunud lihtsa inimese traditsioon ja seda siis 2. novembril.

Vanade eestlaste puhul oli hingedeaja puhul tegemist pikema

perioodiga hilissügisel, mille sisse mahtus ka hingedepäev. Hingedeae võis eri piirkondades varieeruda, kestes miiklipäevast 29. septembril kuni mardipäevani 10. novembril, aga vana kalendri järgi võis see küündida suisa jõulueelse ajani. Hingedele kaeti korralik toidulaud ja peremees-perenaine kutsusid neid nimepidi kohale. Pärast hingedeaja lõppu saadeti hinged uuesti tagasi teispoolsusse, paludes neilt vilja- ja karjaõnne.

Lõuna-Eestis käisid lapsed hingesantidena perest perre, vaikselt ulgudes akende taga, valged riided üll. Ande ei palutud, aga pererahvas jagas neile päikleid, ube või kääke. Põhjarannikul Jõelähtemest Jõhvini nimetati seda aega aga hoopis jaguajaks, kusjuures traditsioonid olid sarnased.

Mujal maailmas tähistatakse hingedepäeva erineval, kohati ootamatul ja põneval moel. Sellest kõigest räägime hingedeäeva õhtul Nõva kalmistul toimival väikesel ringkäigul, kus süütame küünlad sealse ajaloo ja kultuuris oluliste inimeste kalmudel ning midugi ei unusta ka oma lähedasi ja nende hingi.

MONIKA UNDO

Viruskiemand on Kaie Ilvese uue lasteraamatu peategelane.

KEELETARK

Kes on virusk?

Täna esitleb Kaie Ilves lasteraamatukogus raamatut „Amanda hirm”. Selle peategelane on viruskiemand. Mida aga tähendab sõna virusk?

Virusk, ka virisk on murdekeele nutune, ühtlasi viriseja. „Sie veike on virisk” (Iisaku). Mulgi murdes tähendab virusk aga hoopis kidurak.

Virusk on Kaie Ilveselt hea leid, iseloomustades hästi kartlikku viruskiemandat Amandat. Aman-

da on ka luider, aga kohev kasukas aitab seda varjata.

Kirjandus võimaldab tuua sõnadele uut hingamist. Virusk on siin hea näide. Lisaks on paljud autorid sõnade välja mõtlemisel olnud varmad. Tabav on Valdur Milkita viimsepäevatoit („parim enne” kuupäeval manustatud toit).

Miks mitte viruskile elu sisse puhuda ja viriseja, nutuse asemel virusk või virisk öelda.

Lääne Elu 35. sünnipäeva-aasta puhul vaatame tagasi, mis teemad on päevakorral olnud 5, 10, 15, 20, 25, 30 ja 35 aastat tagasi.

„Kriminaalkroonika”, 2. november 1989

28. oktoobri õhtul kella 9 paiku pääses tuli valla Haapsalu I keskkooli komsomolitoa seinakapis. Tuli kustutati kiiresti, süttimise põhjus on teadmata.

Samal, 28. oktoobriõöl tekkis tüli Haapsalu tantsumaratoniile tulnud Ellamaa poiste ja Haapsalu vene noormeeste vahel. Kui ellamaalased hakkasid koju sõitma, löid Haapsalu noored neil auto esi- ja tagaklaasi puruks.

„Peremehed Vormsis: isehakanud ja päris”, 3. november 1994

Vormsi vallavolikogu seisukoht on, et maa saab tagasi see, kes tuleb Vormsisse elama ja maad harima, räägib Juhan Ranne Vormsi volikogu esimehe juttu. Ranne isa on ka mandriit saarele tulnud ja rootslaste majas mitukümmend aastat elanud. Kodukoht on igapäevane armastus, seepärast pole vallavolikogu vastu, kui rootslane võtab suvilakoha.

Vormsi vallavolikogu poliitiline otsus on Eesti riigi seadustega vastuolus. „Kui rootslane saab maa tagasi, ega siis meie sellele vastu saa,” ütleb Ranne vähimagi kibedusega. „Tänu meile on rootslaste majad praegu alles,” sekkub kõrvalt teine metsamees, Ants Valm. „Seal, kus elanikke sees polnud, on majad vundamendini maas.”

„Raudteesõbrad teevad raudteejaamas suure peo”, 2. november 1999

Haapsalu raudteemuuseum tähistab sel reedel raudteejaamas suure rahvapeoga Keila-Haapsalu raudtee 94. ja Eesti raudtee 129. aastapäeva. „1. novembril 1905 avati Keila-Haapsalu raudtee,” ütles raudteeomanik ja üks peo korraldajaid Arne Taal. Kell 19 saabub Sankt-Peterburgist Gapsalisse reisirong, ees raudteemuuseumi auruvedur. Uuemõisast tulevad peale Randlase näitlejad, aga tulla võivad ka kõik teised,” kutsus Taal. Rongi saabumise puhul on asjakohane kõnekoosolek.

„Kiidevas elab hulljulge põdramullikas”, 2. november 2004

Kiidevas elab aastane põdramullikas, kes on nii julge, et vaatab aknast sisse, magab sibulapeenas ja pügab õunapuid ning iluhekke. „Ema jättis ta kevadel maha ja läks ise üle jää nelja tuule poole,” ütles Matsalu rahvusparki inspektor ja Kasari jahiseltsi esimees Raivo Laanemaa. Üksi jäänud vasikas hakkas inimestega sõbrustama, kuigi võsa ja haabu on ümber Kiideva küll. „Küllap külarahvas ta ära hellitas,” oletas Laanemaa. Ta nägi oma silmaga, kuidas üks poiss põtra käest toitit.

„Noarootsis jäi vallajuht valimata”, 3. november 2009

Eile tahtis valimisliit Parem Noarootsi vallavanemaks valida arhitekt Erik Hansoni, kuid pidi sellest loobuma, sest Hanson kui Rootsi kodanik ei saa olla vallavanem. Vallavolikogu esimees Rein Vatku ütles, et kuulis sellest pool tundi enne volikogu istungit vallasekretärlt. „Teada oli, et volikogu liige võib ta olla, kuid seda ei osanud ettegi kujutada, et vallavanem ei tohi olla,” ütles Vatku. „Ootame nüüd õiguskantslerilt vastust, kas euroliidu kodanik võib olla meil vallavanem.”

„Volikogu hääletas sulgemise poolt”, 1. november 2014

Lääne-Nigula vallavolikogu otsustas neljapäeval vastu võtta valla arengukava, mis on esimene samm Taebla gümnaasiumi sulgemise teel. Otsuse poolt hääletasid kõik 15 kohal olnud volimeest, Taebla gümnaasiumi direktor Jaanus Mägi jäi erapooletuks. Arengukava järgi suletaks kool järk-järgult, nii et tuleval sügisel ei avata enam 10. klassi. Tänavused 10.–12. klassi õpilased on viimased, kes lõpetavad Taeblas gümnaasiumi. „Me peame tegema muudatusi, ükskõik, kui kallid on meile meie koolid,” ütles haridusministeeriumi koolivõrgu juht Kalle Küttis, kes oli samuti tulnud Lääne-Nigula vallavolikogu istungit kuulama.

„Raudtee-ehitus on Turbas elu käima löönud”, 2. november 2019

Esimene reisirong Turbasse asub Balti jaamast teele viie nädala pärast, 8. detsembril mõni minut pärast kella kümnet hommikul, et umbes pool kaksteist kohal olla.

Täpseid sõiduplaane veel ei ole, aga eeldatavasti sõidab „porgand” umbes tund ja 15 minutit, mõnel väljumisel ka pisut kauem. Pilet maksab umbes neli eurot, rongist konduktorilt ostes on 60 senti kallim. Juba praegu on Turbas reisirongi tulekuks kõik valmis: uhiuus pereroon koos katusealusega, parkimisplats ja rattaparkla ning bussiootepaviljon.

Reisimuljed Yucatáni poolsaarelt

5. osa

TARVO VALKER
ornitoloog

Calakmuli möiraahvid

Chicanná on parim lähteukoht eraldatud Calakmuli jõudmiseks. Calakmul on nüüdseks avastatud maiade linnriikidest üks suurimaid, ületades oma hiilguse ja suuruse poolest isegi Chichén Itzá. Siit on teada koguni 6000 arheoloogilist leidu. Calakmuli peamine püramiid on seniste teadmiste põhjal kogu maiade tsivilisatsiooni kõrgeim – selle tipp ulatub 50 meetrini.

Calakmuli on kõikjal kirjeldatud kui erakordselt eraldatud paika. Kohta, kuhu satuvad tõelised elamusteotsijad ja seiklejad. Ja kaardile vaadates ei olnud põhjust sellest kahelda. Vaid 35 kilomeetri kaugusel Guatemala piirist asuv Calakmul on ümbritsetud suurest loodusmassiivist, kuhu on moodustatud 720 000 hektari suurune kaitseala ehk ligi 20 korda suurem kui Soomaa rahvuspark.

Calakmulis asuvad mitmed loodusväärtused. Üheks neist on kindlasti jaaguari. Yucatáni poolsaarel elavast 1800 jaaguari elab suurem osa just siinsel kaitsealal. Loomad on muidugi väga peidulised ning turistina kaitsealal ringi liikudes on jaaguari kohtamine võrreldav loto peavõiduga. Isegi mitmed kohalikud loodusgiidid on jaaguari vabas looduses kohanud vaid mõned korrad.

Suurelt maanteelt on Calakmuli küll alla 40 km, kuid selle läbimine võtab peaaegu kaks tundi. Meil linnuvaatluspeatuste tõttu kauemgi. Kaitsealal tohib sõita vaid kuni 30 km tunnis, aga kohati on tee nii kehvas seisus, et auto säästmiseks tuleb veelgi aeglasemalt liigelda.

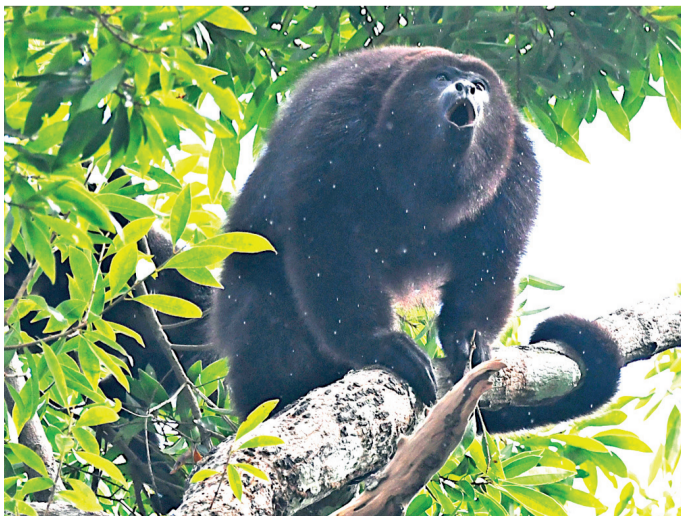
Käimas on ka ulatuslikud tee-ehitused. Calakmul on nimelt valmistumas massiturismiks, mis jõuab siia ilmselt lähema paari aasta jooksul. Suure tõuke selleks annab ehitamisel olev „Mayan traini” nimeline raudteeprojekt. Kokku rajatakse selle raames üle 1500 km raudteed, mis peaks võimaldama inimestel jõuda kiiresti ka Calakmuli. Siinsele loodusele on see halb uudis. Ka kohalikega rääkides jääb kõlama, et see projekt neile ei meeldi. Aga tuleb leppida. Mehhikos on suur korruptsioon ning võimalus kodanikuühiskonnal muutusi tuua vaevaline.

Teel Calakmuli on üheks suureks eesmärgiks kohata silmikkalkunit. See kodukalkuni suurune lind elab üksnes Yucatáni poolsaarel. Kuna teda on palju kütitud, siis on tegu argiliku ja tänaseks haruldaseks jäänud linnuga. Siinkohal on erandiks just Calakmuli kaitseala, kus silmikkalkunid saavad end turvaliselt tunda. Umbes 30 km pikkuse läbi metsamassiivi kulgeva auto-sõidu kestel kohtame silmikkalkuneid korduvalt. Ühel hetkel oli teepöörde korraga toimumas koguni pool tosinat silmikkalkunit. Mõni isend oli tee peal lausa sedavõrd julge, et auto tuli päris seisma jätta ning oodata, mil suursugune lind teed annab.

Kuigi Calakmuli varemete juures on rahvast oodatust rohkem, on siiski tegu lummava kohaga. Kohtame ka siin mitmeid põnevaid linde. Selle kõrval on veelgi suuremaks elamuseks aga möiraahvide leidmine. Õige mitu looma hakkavad oma võimsat kontserti pidama puulatvades otse meie pea kohal. Möiraahvid on kõige valjemat häält tegevad maismaaimetajad, nende mõirged sarnanevad veidi isalõvi häälele. Isegi tihedas metsas kostab möiraahvi hääli ligemale 5 km kaugusele. Kuulda sellist võimsat heli mõnekümne meetri pealt on midagi erilist.

Oma Calakmuli reisirühma lõpetame nahkhiirekoopa külastusega. Sinna lubatakse igal öhtul vaatama vaid kümnekond autoseltskonda. Õnneks on teile koht olemas. Autoparklas müüakse meile pileti ja rõhutatakse, et putukatõrjevahendite kasutamine on rangelt keelatud.

Calakmuli nahkhiirekoopa külastus on kirjeldamatu elamus. Siit lendab õhtuhämaruses koopast välja tohtuma 4 miljonit isendit. Siin võib kohata kaheksat nahkhiireliiki. Mõned neist tohtuvad madalal, mõned kõrgel puuvõrdes. Osa jääb päris meie lähedusse tiirutama, kuid mõned liigid lendavad igal öhtul tohtuma koopast kümnete kilomeetrite kaugusele.

Möiraahvid on kõige valjemat häältega maismaaimetajad.

● POLIITIKUST MUUSIK

Aivar Sõerd: järjest enam

Riigikogu liige ja endine rahandusminister Aivar Sõerd jagab end muusika ja poliitika v

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Teisipäeval esitles Aivar Sõerd Kullamaal sealse kiriku orelil sisse mängitud heliplaati. Plaadiesitusel ütles Sõerdi õpetaja organist Andres Uibo, et Sõerd on ühel pulgal kunagise Saksamaa liidukantsleri Helmut Schmidtiga, kes on sisse mänginud plaadi jagu klaverimuusikat. Rohkem klassikalist muusikat plaadistanud poliitikutid Uibo sõnul ei ole.

Pärast plaadiesitlust andis Sõerd Lääne Elule intervjuu, kus rääkis nii orelimängust kui ka praegusest majandusolukorrast.

Tuleb välja, et teid ei seo Läänemaaga ainult äsja ilmunud plaat, vaid olete ka Haapsalus sündinud.

Olen Haapsalus sündinud, aga koolis käisin Võrus. Oli nii, et vanemad said Võru ja Valga kanti tööd. Varases lapsepõlves olen olnud päris palju Haapsalus. Tol ajal töid vanemad mind tihti suveajal Haapsallu vanaema juurde.

Haapsalu on mulle väga südamelähedane. See on kõige ilusam linn Eestis, täiesti siiralt.

Kust teil tekkis huvi orelimängu vastu?

Päris suur seos on Eesti orelite plaadisarjaga, mida anti välja nõukogude ajal. Rolf Uusväli ja Hugo Lepnurm salvestasid siis 33 plaati. Need plaadid olid defitsiit, aga Võrus oli neid müügil ja ma ostsin neid. Kullamaa kiriku orelil plaati, mille mängis 1975. aastal sisse Hugo Lepnurm, mäletan väga hästi. Kuulasin seda võibolla rohkemgi kui teisi. Kogu sari tekitas huvi orelimuusika vastu.

Muusikahariduse sain Võru lastemuusikakoolist, kus õppisin klaverit. Orelil eriala sel ajal ei olnud ja kahjuks ei olnud ka harmooniaõpetust. Seda pidin hiljem järele õppima. Nõukogude ajal õpetati solfedžot. Vanasti kanti tunnistustele ka kõik heliloojad, kelle muusikat on mängitud. Seal olid vene nimed, täiesti tundmatud heliloojad. Viimastel kursosel sattusid mulle repertuaari Bach'i teosed ja see oli juba hoopis teine maailm. Seal see hakkas.

Muusikakoolis sattus mulle asendusõpetajaks helilooja ja koorijuht Paul Elken. Tema oli ka Võru Katariina kiriku organist. Küsisin temalt, et kas õpetaksite mulle ka orelit, aga ta ütles, et ei tule kõne allagi. See oli sel ajal ju keelatud. Küsisin mitu korda ja lõpuks saingi. Siis puutusin oreliga kokku. Siis ei olnud orelit õpetamise süsteemi, aga hiljem õppisin orelit muusikaakadeemias. (Sõerd lõpetas muusikaakadeemia 2018. aastal – toim.)

Orel on väga raske instrument. Et hakata orelit aru saama, peab seda õppima aastaid. Orel on instrument, mida võib terve elu õppida, sellel ei ole piire. Kindlasti on väga andekaid inimesi, kellel ei lähe nii kaua, kui minul on läinud.

Kas teil kodus kuulati klassikalist muusikat?

No mina kuulasin. Vanemad mitte. Meil ei olnud muusikute pere. Isa oli insener ja ema raamatupidaja.

Õpilasena käisin suvel kolhoosis tööl, siis sai raha koguda

ja grammofoni osta. See oli odav nõukaaja tehnika.

Kui tihti te orelit harjutate?

Päris palju. Mida vanemaks saan, seda rohkem muusika mind huvitab ja muud asjad järjest vähem. Poliitikuna ei tohiks ma nii rääkida, aga nii on.

Hea on, kui harjutad iga päev. Mul on võimalus õppida muusika- ja teatriakadeemia lektori Toomas Trassi juures harmooniat ja improvisatsiooni, mis on üsna raske.

Esinemisi on mul üksjagu. Sel laupäeval on kaks kontserti ühel päeval. Pärast seda on novembris kolm kontserti. Päris tihe programm.

Milline on teie lemmikorel?

Tallinna toomkiriku oma. See on niivõrd unikaalne instrument. Ka Nigulistes on tšehhide tehtud orel väga võimsa kõlaga.

Haapsalu Jaani kiriku orel sai tänava 90aastaseks. Olete ka sellel mänginud?

Meil on organist Gustav-Leo Kivirannaga, kellega oleme käinud koos esinemas, juba mitu aastat olnud plaan, et tuleme sinna. Küll me selle ära ka teeme.

Räägiks nüüd majandusest.

Kui halvas seisus teie hinnangul meie riigi rahandus praegu on?

Riigi rahandus on üks asi, aga ega ka majanduse üldine olukord ole jätkuvalt kiita. Jälgin Soome majandust ja sealgi on asjad üsna kehvasti. See mõjutab meid ka, sest Soome on kaubavahetuses meie suurim partner.

Riigi rahandusest rääkides – kui läheme ajas mõned aastad tagasi, siis mina ei oleks maksuvaba tulu määra nii julgelt tõstnud. See on väga suur kulu. Mäletame veel, et 2016. aastal, kui Taavi Rõivas oli peaminister, tõsteti maksuvaba tulu määra 170 eurolt 180 eurole ehk kümne euro kaupa. Ka kümneurose sammuga tõstmine oli eelarvele väga suur kulu, aga siis tõsteti see väga lõdva käega 500 eurole kuus. Oli küll juba maksuküüru süsteem, aga ikkagi.

Reformierakonna juhid olid koalitsioonis, kui tõsteti 500-lt 654 eurole. See on ikkagi liiga järsk tõus ja suur kulu eelarvele. Nüüd tõuseb maksuvaba tulu määr 700 eurole. Olen erakonnas rääkinud, et saame valimislabaduse täita ka nii, et maksuvaba tulu määr jääb 654 eurole, nagu ta praegu on.

Kui maksuvaba tulu määr tõuseb, vähenevad riigieelarve tulud ja seda tuleb kompenseerida teiste maksutõusudega. Aga ega maksutõusudega ole niisama. Peame ka vaatama, kuidas ettevõtluskeskkond konkurentsivõimeline hakkama saab.

Tõepoolest, ka teised riigid peavad makse tõstma, sest eelarve defitsiit on suur ja kaitsekulusid tuleb tõsta. Aga ikkagi peame arvestama üldist konteksti, kas meie ettevõtted saavad konkurentsivõimeliseks hakkama.

Konjunktuuriuuringud näitavad, et ebakindlus on suur, inimesed on tulevikul pärast mures ja ettevõtted on mures konkurentsivõimelise pärast.

Neljapäeval mängis riigikogu liige Aivar Sõerd Kullamaa kirikus Rudolf To

Praegu majandustsükkel vahetub. Pikalt kestnud majanduslangus pöördub tõusule. Majandus arenebki tsükliliselt. Igale langusele järgneb tõus ja igale tõusule langus. On selge, et üks tsükkel on nüüd pöördunud, aga prognoosid näitavad, et meie tõusutsükkel tuleb väga vaevaline, väga aeglane.

Maksukoormusest rääkides öeldakse, et vaadake, kui suur on Euroopa Liidu keskmine maksukoormus ja näiteks Prantsusmaaga võrreldes oleme veel madalal tasemel. Aga me ju ei konkureeri Prantsusmaaga. Selles piirkonnas oleme konkurentsivõimelised Lätiga ja Leeduga.

Kui välisinvestor tuleb siia investeerima, vaatab ta kogu piir-

konda ühe majanduspiirkonnana. Vaatab, et ahaa, Lätis ja Leedus on natuke soodsamad maksumäärad ja Riiga saab ka lennukiga paremini. Me oleme konkurentsivõimelised Lätiga ja Leeduga, mitte Prantsusmaaga.

Praegu räägitakse, et Läti ja Leedu lähivad meist ette.

Paraku on mõned objektiivsed näitajad jah, mida peaksime jälgima. Midagi pole teha.

Riigid konkureerivad investeeringute ja töökohtade saamise nimel. Kui kaotame investeringuid ja töökohti, mõjutab see meid kõiki.

Siin on veel üks probleem: meil võib tekkida Lätiga piirikauban-

Enam huvitab mind muusika

vahel. Ta ütleb, et mida vanemaks saab, seda rohkem huvitab teda muusika.

Aivar Sõerd

- Sündinud 22. novembril 1964 Haapsalus.
- Õppis Võru 1. keskkoolis.
- 1990 lõpetas Tartu riikliku ülikooli majandusteaduskonna ja õppis Oulu Ülikoolis 1994–1996.
- 2018 lõpetas Eesti muusikaakadeemia.
- 1999–2003 Eesti maksuameti peadirektor.
- 2004–2005 trükikoja AS Vaba Maa juht.
- 2005–2007 Andrus Ansipi esimese valitsuse rahandusminister.
- 2007–2011 hotelliketi Tallink Hotels tegevjuht.
- Alates 2011 riigikogu liige.
- 2010. aastast Reformierakonna liige.
- Jaanuaris 2007 nimetas Suurbritannia pangandusajakiri The Banker Sõerdi 2006. aasta rahandusministriks.

ALLIKAS: VIKIPEEDIA, RIIGIKOGU

muusikat, istudes samal orelipingil, kus Tobias enam kui sajand tagasi.

duse risk. Kui teeme maksuotsuseid, peame kogu aeg olema kontaktis Läti ja Leedu ministritega, et mida nemad plaanivad. Peame püüdma kooskõlastada maksupoliitilisi samme ja otsuseid.

Sellest on küll palju möödas, kui ma minister olin, aga mäletan, et meil oli Läti ja Leedu rahandusministri ja kokku kepitud, et ükskõik millises maailmajaos, ükskõik millisel üritusel, kui oleme kolmekesi koos, leiame aja ja istume maha ja arutame asjad läbi.

Vahetult pärast teie ministriametit tuli majanduskriis. Mis on eelmise ja praeguse majanduskriisi suurimad erinevused?

Kõigepealt kriisi põhjus. 2009. aastal sai kriis alguse finantssektorist. USAs kukkusid pangad kokku ja see kandus ka Euroopasse. Meil ju ka andsid kommerts pangad laenu, mitte ainult kinnisvarasektorisse, vaid ka muudesse sektoritesse.

Ajalooist tuleb õppida. Mäletan väga hästi aastaid 2006–2007, kui oli Andrus Ansipi valitsus. Ma ei olnud siis veel Reformierakonna liige, aga leppisime Ansipiga kokku, et püüame teha ülejäägi eelarve. Tahtsime võlga tagasi maksta, aga võlg oli tookord nii väike, et sellel polnud nagu mõtet. Me oleks sellega raha kaotanud.

Pingutasime ülejäägi eelarve nimel ja 2006.–2007. aastal oli

meil ülejäägi eelarve. Maksutulu läks reservi. Läti samal ajal arvas, et riigieelarve väike miinus pole üldse mingi probleem, aga oli küll. 2009 tuli kriis ja Lätil ei olnud reserve ega eelarvepuhvreid ning Läti sattus sõltuvusse teiste riikide finantsabist. Läti palus kõrvalist välisabi. Ka Eesti pakkus, aga nad lükkasid selle tagasi.

Koroonaaial oli valitsus seda meelt, et tuleb kõvasti laenu võtta, sest see ei maksa midagi. Kas see oli õige otsus?

Eks lähimas ajaloos on poliitilised hoiakud muutunud. Laenu võtmise ja eelarve puudujäägi suhtes kujunes hoiak, et see pole mingi probleem. Võtame aga laenu. Räägiti, et võtame laenu investeringuteks, aga nüüd oleme olukorras, kus me ei võta laenu investeringuteks, vaid selleks, et igapäevaseid kulusid katta. Hoiakud muutus on väga halb ja selle tagajärgi peame praegu kannatama.

Praegused maksutõusud on selleks, et eelarve seisu parandada, aga nendega peab meie majanduse seisukohast olema ikkagi ettevaatlik, sest me ju kaotame konkurentsis ja ettevõtetel on küllaltki raske toime tulla.

Kui nüüd sellele pikalt kestnud langusele peaks järgnema tõus, siis maksutõusud hoiavad ikkagi kasvutempot tagasi ja piiravad seda. Igal juhul on maksudel piirav mõju ja ega see ettevõtte tulumaksu lisamine ole majandusele hea.

Kas teie meelest on ettevõtete tulu maksustamine parem kui vara maksustamine, millele te olite väga vastu?

Bilansilise netovara maksustamine oli niivõrd läbi mõtlemata, toores mõte. Sellel oleks olnud igal juhul väga negatiivsed ja ettearvamatud mõjud. Päris hea, et vähemalt see teema kõrvale pandi.

Praegu käib valitsuses kõva kärpimine. Kumb variant on teie meelest mõistlikum: kas võtta kõigilt ühtlaselt või võiks teha mõnes valdkonnas hoopis järsemaid otsuseid, näiteks midagi kinni panna?

Erakonnad püüavad vältida ebapopulaarseid otsuseid. Ei taheta minna suurte valdkondade kärpimise teed – olgu see siis omaosaluse tõstmine tervishoius või omaosaluse suurendamine haridusvaldkonnas või sotsiaaltoetuste vajaduspõhiseks muutmine. Siis on mindud seda teed, et kärpida ministereeriumide valitsemis- ja palgakulusid, aga sellega loodetud suuremat kokkuhoitu ei õnnestu saada. Kärpeid on eelarves suurusjärgus 130 miljonit eurot, aga põhiliselt parandatakse eelarve seisu ikkagi maksutõusudega.

Võtame näiteks kultuuri. Kas oleks mõistlikum kärpida kõigi teatrite eelarvet neli protsenti selle asemel, et mõni teater hoopis kinni panna? Soome näiteks paneb osa muuseume kinni.

Seda ma just küsin kultuuriministrieriumilt. Kuigi ma olen ise suur tegevuspõhise eelarve

kritiseerija, toob just see tegevuspõhine eelarve kultuurivaldkonnas välja osakaalud. Näiteks teatrivaldkonda läheb raha mitu korda rohkem kui muusikavaldkonda. Ma küsisin, miks see nii on ja mulle vaadati otsa ja küsiti, et miks ma seda küsin. Ega nad osanudki vastata.

Algul öeldi, et meil on suured teatrimajad ja suured trupid. Aga meil on ka orkestrid – suured ja väikesed koosseisud. Ega muusikat tehta ka lageda taeva all.

Seda analüüsivõimalust, mida pakub tegevuspõhine eelarve, kui puudulik see ka ei ole, ei kasutata.

Kas tegevuspõhises eelarves on midagi head?

Seesama ongi, aga keegi ei analüüsi, kedagi ei huvita. Seda lisaväärtust, mida sealt saab, keegi ei kasuta.

Just kuulsin, kui politsei ameti peadirektor rääkis, et oktoobri lõpuks oleme liikluses hukkunute arvuga tipus. Tegevuspõhise eelarves on teede investeringute raha mõõdik seesama hukkunute arv. Aastaid on olnud eesmärk saada hukkunute arv alla 44 inimese aastas. Meil läheb aga vastuolus – see näitaja kasvab. Oktoobri lõpuks oli meil 54 hukkunut ja oleme viie aasta kõige kehvas seisus.

Kui ministereeriumid tegevuspõhise eelarvet ise kasutaksid, ütleksid nad poliitikutele, et stopp, meil ju näitajad halvenevad, valdkonda on vaja investeerida. Meil aga on vastupidine. Teede investeringud on tõmmatud viimaste aastate kõige madalamale tasemele. See on ebaloogiline. Neid näiteid on palju, aga see on üks viimaseid.

Te olete mitmes asjas oma erakonnas opositsioonis.

Olen tegevuspõhise eelarve vastane olnud pikka aega ja mul on õigus olnud. Jah, ma olen läinud vastuollu, sest erakonna ja fraktsiooni hoiak on olnud, et tegevuspõhine eelarve on väga tore asi. Mul on siin eriarvamus. On muidugi veel asju, kus mul on eriarvamus, aga see pole avalikult väga välja tulnud.

Kas te ei kavatsesite vastuolude tõttu erakonda vahetada?

Olen Reformierakonna liige aastast 2011 ja mind kutsus erakonda Andrus Ansip. Nüüd on palju aastaid mööda läinud ja eks erakonna hoiakud on muutunud. On asju, mis mulle ei meeldi, aga olen ikkagi erakonna ja fraktsiooni liige ning peame asjad läbi vaidlema. Loodan ikkagi, et me ei pea avalikkuse ette minema, vaid peakime vähemalt olulised teemad saama omavahel läbi vaieldud. Seda ma loodan küll.

Mida arvate kohalikest maksudest? Kas omavalitsused võiksid neid kehtestada?

Kohalikel maksudel on ajalooliselt olnud väike osakaal. Arvan, et ega kohalikud omavalitsused suuda sellega arvestatavat tulu koguda.

Haapsalu on väga unikaalne ja perspektiivikas turismipiirkond, võibolla Haapsalu turismimaks toimiks, aga ega sealt üldiselt väga palju loota ole.

Katarine Rosalie epistlid

140. osa

AIDI VALLIK
kolumnist

Epistel riigieelarvest ja sõnaroimar Jürgen Ligist

Kas sa saad aru, mis toimub, mu armas rahvas? Riigikogu jahmerdab juba mitu kuud järgmise riigieelarve kallal, aga valmis sellega kuidagi ei saa. Selle asemel, et juhendada meie meeste ja Püha Perekonna konstruktivistisest kriitikast, ollakse tõmbunud hoopis ringkantsesse. Ja kõige krooniks valvab kogu seda süüdimatut ja töövõimetut kampa ustava murdjakoerana Jürgen Ligi, kes on juba mitu EKRE liiget oma vaimse vägivallaga osanud närvivapustuse ja haigestumise ni viia. Isegi Püha Martini enda, kes mitu päeva ei suutnud endaga toimumust üle saada ja pidi ennast kodus mitu öhtut Coldre-xiga mürgitama, et suuta oma ülesandeid täita.

Loomulikult on see, mida praegu näeme, pikka aega plaanitsetud ja läbi viidud näitemängu viimane vaatus. Jürgen Ligit ei upitatu rahandusministri kohale mitte sellepärast, et ta oleks sellel alal tark või võimekas, vaid just sellepärast, et ta oma roojase suuvärgiga suudab halvata kasvõi kolme opositsiooni töö ning tõrjuda kõik head ettepanekud, mis rahva elu kuidagi parandada võiksid. Just praegust olukorda pidasidki praeguse valitsuse koostajad silmas, kui Ligi ametisse panid. Nende huvides ei ole üldrahalik hüve ega riigi areng. Nende huvides on teha terve Eesti rahast lagedaks ja suruda rahvas tervenisti globaalse terrori ja diktatuuri alla. Ning, mu armas rahvas, see pole veel kõik.

Uuris Ligit energeetilisest vahenditega hulk aega, sest tema olemuses ja auras, mis muidugi oli ennegi jõe, tundus mulle nüüd lisaks olevat veel midagi täiesti tumedat ja ebainimlikku. Ainult et ma ei saanud aru, mis see on. Oleksin pidanud talle õige ligidale pääsema, et lähemalt uurida, aga muidugi ei lastud mind valitushoonete ustest sisse. Solvangute ja mõnitustega peksti mind ustelt tagasi. Vaat nüisugusele tasemele on Ligi lühike aja suutnud viia terve meie valitsemiskultuuri ja ametnike käitumismõnime! Kuid, mu armas rahvas, ma ei loobunud üritamast ning pärast mitut luhtunud katset läbi näha, kuidas ja kelle poolt teda seekord täpselt programmeeritud on, jäi üle vaid üks ja ainuke ning väga riskantne viis toimuva kohta infot koguda.

Pidin jälle saatma oma meediumist tuvi Maaru missioonile. Kuid see missioon oli teistsugune kui varasemad. See oli väga ohtlik. Ma võisin Maaru kergesti kaotada. Oleks piisanud ainult imetillukesest valearvestusest – ja oleksin ilma oma sulisest sõbrast ja Universumi saadikust, maagilisest linnust, oma käskjalast. Aga ma pidin Maaru saatma ekspeditsioonile Jürgen Ligi sisemusse, et ta seal oma maagiliste silmadega näeks ja tunnetaks kõike: kelle käsul tegutseb Ligi? Kes teda juhib? Kuidas teda on manipuleeritud? Mis on tema rölgete ja alandavate sõnaroimade kaugem eesmärk? Selleks pidi Maaru praekana kujul siseneda Ligi seedetrakti ja läbima selle iga viimase sopi, enne kui ma ta kontide kujul lõpuks Ligi kodu kanalisaatsiooni kätte saan ja tagasi kokku panen nii, et ta võiks mulle kõigest nähtust ülevaate anda. Teist teed ei olnud!

Ja õnneks mu armas rahvas, läks kõik niipalju hästi, et saingi lõpuks kanalisaatsiooni kätte oma Maaru kondid, peaaegu kõik! Ning panin ta uuesti kokku ning Universum ise puhus talle uue eluhinguse sisse, et ta meile kõik ära rääkida saaks. Paar roiet oli küll jäänud kaduma, ja ma arvan, et Ligi oma õõnsas apluses ragistas need koos lihaga nahka, samuti oli kaduma jäänud Maaru üks jalake – ka selle oli Ligi tervenisti alla kugistanud ja see takerdus küünistega tema mao limaskesta külge kinni ning põhjustab talle seal nüüd hirmsat valu – aga paras talle. Tuvi Maarule tegin selle asemel pihlakast maagilise puujalakese, mis töötab sama hästi kui päris.

Nägemus aga, mille Maaru Ligi sisikonnast tõi, oli kujukas ja ilmikas. Ligi sees valitseb õõnes Pimedus, mis on otsekui täis pumbatud Kurjuse hingust ja saatlikke needusi. Peale selle on seal veel rohkelt mürgist rohelist lima, mis kerkib talle kurku, kui ta kõneleb, ja moonduvad seal sõnad, mida Kurjus ise soovib kõnelda. Nii on Ligit saanud Pimeduse jõudude ohtlik sõnumitooja ja vahendaja. Kuid teda poleks saanud selliseks muundada, kui temas juba poleks olnud selle iseneslikku alget, mis paraku sünnib inimese enda rapastest, kurjadest, isekatest mõtetest ja võimuihast.

Ja otse loomulikult teeb Ligi jutt nüüd haigeks kõik, kes seda kuulevad. Isegi Valgussõdalased ja Püha Perekonna liikmed – nagu Martin – saavad haavu nende sõnade väest, mida juhib Kurjus ise. Ainus, mis siin teha saab, on toppida see suu pühasse allikavette kastetud kaltsuga kinni ja teip ümber pea vedada, et see paigal püsiks. Siis saame mõne tunni pärast näha, kuidas Pimeduse ja Kurjuse sõnad sellest suust välja pääsemata hõõguma löövad, põlema lahvatavad – ja selle süttimise plahvatus, Kurjuse enda leegid, rebivad Musta Sõnumitooja pea otsast. Kes aga on need inimesed, kes suudaksid Ligi kinni võtta, ta suu kaltsuga kinni toppida, et siis isesüttimist ootama jääda? Ma vastan sulle, mu armas rahvas – see oled sina. Teie kõik. Valgussõdalaste ja Püha Perekonna juhtimisel me suudame seda. Oodake vaid kutset, ja tulge!

Lehm Ljudmilla

lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

TONDIÖÖ

KUI KÄES ON HALLOWEEN,
SIIS KÕIK ON TONTLIK SIIN.
SIIS UITAB RINGI VAIM,
KES EI TEE SULLE PAI,
VAID HUILGAB OTSE KÕRVA,
ON MUST KUI KILO TÕRVA,
JA MIS TAL MEELES MÕLGUB VEEL,
SEE ÜLIVÄGA MURET TEEB.

MIS ETTE VÕTAD SIIS?
NOH, ON JU HALLOWEEN,
JA MAIUSTUSTEST AITAB,
ET PANNA VAIMUD PAIKA.
EI OLE TARVIS LÜÜA NEID –
SA PAKU PAREM KÜPSISEID!
NEID POLE VAJA ÕHKIDA –
END SÖÖVAD KOMMIST LÕHKI NAD.

LASTESUDOKU

		6	3		
3					4
	2			4	
	4			3	
2					5
		4	2		

SUDOKU

5			9	6	7			8
		6	8		3	4		
	6	2				7	8	
4								3
	3	1				5	9	
		9	1		5	3		
2			4	7	8			9

KAUBA EEST TASUMISE KOHT POES	INGLISE K EESSÕNA	PILJARDI-KEPP	LÜHIKE KEEBI-TAOLINE ÕLAKATE	IRIIDIUM	TALU	MUUSIK PILDIL	PINNA-MOOT	RIIK LÄHIS-IDAS	VÄLJA ARVATUD	VÄIKE-PRANGLI	MASTI RÕHTPUU	KEEL EUROOPAS	V NAABER	EREMIIT	NAISENIMI	KAKSIK-VALIK	
LENNUKI JUHIKABIIN						EKVATORIAAL-GUINEA PEALINN											
EESTI JALG-PALLUR					TÄRISTI SELEEN							EESTI NÄITLEJA NAPS ENNE TEELE-ASUMIST					
PRANTSUSE KIRJANIK				KUUR, KÜÜN OODUS (MAJ.)				KIRIKLIK, KIRIKU- NIKAUGEL									
SEE ON		ILMAKAAR GOLFI-TERMINI				ESE 0,2 GRAMMI				SEKUND POLÜMEER-NE MATER-JAL					EKSA- PÜGAL		
AMPER	VE NE K EESSÕNA UKSE-KÄEPIDE				NAHA-PROBLEEM MÕJUJÕUD				SILITUS SEE, KELLELE VÕIB KINDEL OLLA					KÄIBEMAKS JULGE INIMENE			
TEAT. KARAKULL								SUKELPART				TAPPEV ITAALIA MAAKOOD					
ÜHT LOOMA MEENUTAV								ÄRGAS									
																...KOHANE TANTSU-SAMM	
LENNUKI-MARK		NORRA MAAKOOD PASKAL				SÜDAME KAOTANU BUDAUSU-LISTE TEMPEL										LINN BELGIAS KATARAKT	
SELLE KUJ PÄEVAL			OGARALT ... EESPÄEV								N. RIMSI-KORSAKOVI OOPER TASKUKELL					PLANEET NORIMIS-SÕNA	
SAAR	NAISENIMI VIHANE				ASTAAT ERAKOND EESTIS			ANNO DOMINI BIO-			MADU OOKEANI OSA				TASUTA ÄRA ANDMA KOMPONENT		
ISIKUKOOD		JÄREL-TULIJA UKRAINA GRIVNA				ELUMAJA TOBUKE						USA KIRJANIK MOBIILSIDE-SÜSTEEM				MALEND MÕRGINE	
SUURENDUS-KLAAS				ÕPPE-ASUTUS TELE-VISIOON				...PIIM LA-BEMOLL							TEAT. ŽEST VÕIB-OLLA		
...LEMBER			KÖNNITEE (VAN.) LAUPÄEV									NAISENIMI H NAABER				VIHMAHOOG KELVIN	
PATSIMINE								LUKSUS-NUMBER						REOVESI			MILJARDIK-

E 4. november

00:15 Kultuuristuudio. Kirjandusministri juures
00:45 Klass: elu pärast
01:45 Öölikooli rännakud
02:44 ERR.ee uudised
05:45 Ringvaade
06:45 Terevisioon
09:10 Terevisioon
11:30 Prillitoos
12:30 Artur ja Nelli
12:45 La Promesa
13:50 31. jaoskond **14:10** 4x4.
Türgi **14:40** Looduses Simon
Reeve'iga **15:35** Súdameasi
16:30 Öne 13 **17:00** Aktuaalne
Kaamera **17:05** 31. jaoskond
17:30 La Promesa **18:25**
IT-vaatlik **18:30** Aktuaalne
Kaamera **19:00** Ringvaade
20:00 Mis värvi on majandus?
20:30 Osoon **21:00** Aktuaalne
Kaamera **21:30** Sport
21:40 Välisilm
22:10 Valik 2024

00:05 Kadunud linn **02:45**
Need, kes soovivad mu surma
04:40 Papsid **05:35** Postimees.
ee **06:00** Reporter? **06:30**
Telemommik **09:05** Vösaga
Lähis-Idas **09:35** Telemommik
12:25 Kui vana ma olen?
13:25 Kodus ja võõrsil **13:55**
Minu emps on kõvem kokk kui
sinu ema **14:55** Küladek-
tiivid **15:55** Armastuse hind
16:55 Lena Lorenz: Laenatud
önn **18:00** Naabriplika **19:00**
Reporter **20:00** 15 küsimust
20:30 Kuuuurija **21:30** Öhtul!
22:30 Meie aasta Hiinas **23:15**
Chicago politseijaoskond

01:00 Eradetektiiv Magnum
02:00 Riviera **03:05** Midsomeri
mõrvad **05:00** TV3 uudised
05:30 STOP! **06:00** TV3 uudised
06:30 Ududishimulik George
07:00 Spidey ja tema imelised
sõbrad **07:30** Jänku Juss **07:45**
Jänku Juss **07:50** Kirgede torm
09:05 Vöidustuudio **10:05**
Kahevöitlus **10:45** Su nägu
kõlab tuttaval **13:35** Võimalik
vaid TikTakis **14:05** Del Monte
pärand **15:05** Sajandi armastus
16:15 Kirgede torm **17:25** Kaks
Kanget Sovetistanis **18:30**
Kahevöitlus **19:00** TV3 uudised
20:00 Märgatud Eestis **21:00**
TV3 uudised: märgatud Ameerikas
22:00 Raport **22:30** xXx:
Käima tõmmatud

00:50 Noor pensionär **01:15**
Reeditöö pahupool **02:19** ERR.
ee uudised **07:00** Mutihärra Mutik
07:10 Piraaditar ja Capitano
07:20 Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu
ja Musta Kassi imelised lood
07:50 Minu rüütel ja mina
08:05 Pörsas Peppa **08:10**
Karu Karla **08:15** Pörsas Peppa
08:20 Angelo reeglid **08:30**
Anna ja sõbrad **08:35** Rantšo
09:00 Ringvaade **10:00** TeadusEST
10:30 Liblikavörguga Kamerunis
11:00 Uued öed **11:40**
Kahekõne valik **12:10** Eesti
parimad ettevõtted 2024 **13:50**
Mis värvi on majandus? **14:25**
Kui see juhtuks minuga? **15:30**
Ninjakunstnik **16:00** Peeter
Paani uued seiklused **16:20**
Loomalood **16:25** Kapten Stella
16:30 Ella, Oscar ja Huu **16:40**
Vägev värk! **16:45** Anna ja
sõbrad **16:50** Pips ja Popi **17:00**
Indiaanipoiss Yakari **17:10** Mutihärra
Mutik **17:25** Pörsas Peppa
17:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **17:50** Angelo
reeglid **18:00** Luise ja Oliver
18:10 Lotte **18:15** Lotte **18:20**
Sisenemine keelatud! **18:45**
TeadusEST **19:15** Kultuuriuudised
19:25 Aktuaalne Kaamera
19:30 Liblikavörguga Kamerunis
20:00 Arenev tehnika **20:55**
Kõlab hästi! **21:00** Aktuaalne
Kaamera **21:30** Päeva püük
22:00 Plekktrum **22:45** Oelus
23:05 Gunnar Graps. Trubaduuri
magistraalil

T 5. november

00:05 Isa Brown **00:50** Ring-
vaade **01:55** Súdameasi **02:45**
Ajavaod. Ärimehed **03:15** ERR.
ee uudised **05:45** Ringvaade
06:45 Terevisioon **09:10**
Terevisioon **11:30** Maahommik
12:15 Osoon **12:45** La Promesa
13:40 31. jaoskond **14:00** Vello
Salo. Igapäeva elu müstika **15:25**
Maahommiku lood Rõuge sepp
Peeter Reemann **15:35** Súdameasi
16:30 Öne 13 **17:00** Aktuaalne
Kaamera **17:05** 31. jaoskond
17:30 La Promesa **18:30** Aktuaalne
Kaamera **19:00** Ringvaade **20:00** Impulss
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Sport **21:40** Esimene
stuudio **22:05** Pärast pidu
22:50 Plekktrum **23:35**
Ringvaade

00:15 Versailles
01:20 Valelikud võrgutajad
02:15 Naabriplika
03:05 Chicago politseijaoskond
04:00 Versailles **05:05** Posti-
mees.ee **05:30** Reporter
06:30 Telemommik
09:05 15 küsimust **09:35**
Telemommik **12:25** Kuuuurija
13:25 Kodus ja võõrsil **13:55**
Minu emps on kõvem kokk kui
sinu ema **14:55** Küladek-
tiivid **15:55** Armastuse hind
16:55 Lena Lorenz: Soovid ja
tegelikkus **18:00** Naabriplika
19:00 Reporter
20:00 15 küsimust **20:30**
Täistund
21:30 Öhtul! **22:30** Krimi
23:00 Chicago politseijaoskond

00:50 Depoo 19 **01:45** Kood
999 **04:15** TV3 uudised **05:10**
Kirgede torm **06:00** TV3
uudised **07:00** Spidey ja tema
imelised sõbrad **07:35** Jänku
Juss **07:50** Kirgede torm **09:05**
Vöidustuudio **10:05** Kahevöit-
lus **10:45** Kolmekas **12:25**
Võimalik vaid TikTakis **12:55**
Märgatud Eestis **14:00** Del
Monte pärand **15:05** Sajandi
armastus **16:15** Kirgede torm
17:25 Kaks Kanget Sovetistanis
18:30 Kahevöitlus **19:00** TV3
uudised **20:00** Sotid selgeks
20:30 Laser **21:30** Ingliite
aeg 2023: aasta hiljem **22:30**
Palgamõrvari ihukaitsja

00:35 Armastusest joobunud
02:05 Päeva püük **02:37** ERR.
ee uudised **07:00** Mutihärra
Mutik **07:10** Lotte **07:15**
Lotte **07:20** Lepatriinu ja
Musta Kassi imelised lood **07:45**
Loomalood **07:50** Pörsas Peppa
07:55 Luise ja Oliver **08:05**
Sisenemine keelatud! **08:30**
Anna ja sõbrad **08:35** Peeter
Paani uued seiklused **09:00**
Ringvaade **10:00** TeadusEST
10:30 Liblikavörguga Kamerunis
11:00 Uued öed **11:40**
Kahekõne valik **12:10** Eesti
parimad ettevõtted 2024 **13:50**
Mis värvi on majandus? **14:25**
Kui see juhtuks minuga? **15:30**
Ninjakunstnik **16:00** Peeter
Paani uued seiklused **16:20**
Loomalood **16:25** Kapten Stella
16:30 Ella, Oscar ja Huu **16:40**
Vägev värk! **16:45** Anna ja
sõbrad **16:50** Pips ja Popi **17:00**
Indiaanipoiss Yakari **17:10** Mutihärra
Mutik **17:20** Pörsas Peppa
17:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **17:50** Angelo
reeglid **18:00** Luise ja Oliver
18:08 Kriipsu Juku kodu **18:10**
Kui ma suureks saan **18:20**
Sisenemine keelatud! **18:45**
TeadusEST **19:15** Kultuuriuudised
19:25 Aktuaalne Kaamera
19:30 Liblikavörguga Kamerunis
20:00 Antiikmaailma
suurvõimud **20:50** Kõlab hästi!
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Päeva püük **22:00**
Kirjandusministri juures **22:30**
Piramisrõngas demokraatia

K 6. november

00:35 Súdameasi **01:30**
Ajavaod. Ärimehed **01:55**
Esimene stuudio **02:22** ERR.
ee uudised **05:45** Ringvaade
06:45 Terevisioon **09:35**
Terevisioon **11:30** Öne 13
13:00 La Promesa **13:55**
31. jaoskond **14:20** Reisile
minuga. Prit Loog Vormsil
14:50 Pärast pidu **15:35** Súdameasi
16:30 Öne 13 **17:00** Aktuaalne
Kaamera **17:05** 31. jaoskond
17:30 La Promesa **18:30** Aktuaalne
Kaamera **19:00** Ringvaade **20:00** Eesti
imeline loodus **20:05** Pealt-
nägija **20:55** Leiunurk **21:00**
Aktuaalne Kaamera **21:30**
Sport **21:40** Esimene stuudio
22:05 Kunstikandaalid **22:25**
Maire Aunaste. Liiga eriline?
23:25 Emilija. Läti ajakirjanduse
kuninganna

00:00 Versailles **01:05** Valelikud
võrgutajad **02:00** Naabriplika
02:55 Chicago politseijaoskond
03:50 Versailles **04:55** Posti-
mees.ee **05:30** Reporter
06:30 Telemommik **09:05** 15
küsimust **09:35** Telemommik
12:25 Täistund **13:25** Kodus
ja võõrsil **13:55** Minu emps on
kõvem kokk kui sinu ema **14:55**
Küladektiivid **15:55** Armastuse
hind **16:55** Lena Lorenz: Soovid
ja tegelikkus **18:00** Naabriplika
19:00 Reporter **20:00** 15
küsimust **20:30** Naised vormis
21:30 Öhtul! **22:30** Žiguliga
isamaal **23:00** Chicago politsei-
jaoskond

01:05 Rahva teener **01:35**
Rahva teener **02:10** Varitsev
tohter **04:15** TV3 uudised **05:10**
Kirgede torm **06:00** TV3
uudised **07:00** Spidey ja tema
imelised sõbrad **07:35** Jänku
Juss **07:50** Kirgede torm **09:05**
Vöidustuudio **10:05** Kahevöitlus
10:40 Meisterkõkk **11:50** Ingliite
aeg 2023: aasta hiljem **12:55** Laser
14:00 Del Monte pärand **15:05**
Sajandi armastus **16:15** Kir-
gede torm **17:25** Kaks Kanget
Sovetistanis **18:30** Kahevöitlus
19:00 TV3 uudised erisaade:
USA valimised **19:50** TV3 uudi-
sed **20:00** Suur lotokolmapäev:
Rooside sõda **21:00** Võimalik
vaid TikTakis **21:35** Minu IKEA
kodu **22:35** Mortdecai

00:00 Välisilm **00:30** Stephen
King - õuduste kuningas ekraanil
02:10 Päeva püük **02:42** ERR.
ee uudised **07:00** Mutihärra
Mutik **07:10** Indiaanipoiss
Yakari **07:25** Pips ja Popi **07:30**
Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **07:55** Floor paneb
reeglid paika **08:00** IdeeFix
08:15 Angelo reeglid **08:20**
Sisenemine keelatud! **08:45**
Pörsas Peppa **08:50** Anna ja
sõbrad **09:00** Ringvaade **10:00**
TeadusEST **10:30** Liblikavörguga
Prantsuse Guajaanas **11:00**
Uued öed **11:45** Impulss
12:45 Antiikmaailma suurvõimud
13:35 Kas merineitsid
on tõelised? **13:50** Esimene
stuudio **14:25** Konrad
Mägi eluloo film. Kunst on ainuke
pääsetee **15:25** Mina ka **15:30**
Ninjakunstnik **16:00** Abimehed
galaktikast **16:10** Ernest ja
Celestine **16:20** Puuoni lood
16:30 IdeeFix **16:40** Edmond
ja Lucy **16:45** Anna ja sõbrad
16:55 Lehm Liselotte **17:00**
Piraaditar ja Capitano **17:10**
Mutihärra Mutik **17:25** Pörsas
Peppa **17:30** Lepatriinu ja
Musta Kassi imelised lood **17:50**
Luise ja Oliver **18:00** Neli ja
pool sõpra **18:20** Muumioru
lood **18:45** TeadusEST **19:15**
Kultuuriuudised **19:25** Aktuaalne
Kaamera **19:30** Liblikavörguga
Prantsuse Guajaanas **20:00**
Loomade salaalu **20:50** Kõlab hästi!
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Päeva püük
22:00 Kultuuriuudised. Arutelu
22:30 Jeanne du Barry

N 7. november

00:25 Ringvaade **01:30** Súdameasi
02:20 Ajavaod. Ärimehed
02:50 Esimene stuudio **03:15**
ERR.ee uudised **05:45** Ringvaade
06:45 Terevisioon **09:10**
Terevisioon **11:30** Hommik
Anuga **12:45** La Promesa **13:45**
31. jaoskond **14:05** Miss Marple
15:35 Súdameasi **16:30** Öne
13 **17:00** Aktuaalne Kaamera
17:05 31. jaoskond **17:30** La
Promesa **18:30** Aktuaalne Kaa-
mera **19:00** Ringvaade **20:00**
OP **20:55** Märdi ja Oti Tartu
2024 kultuurikalender **21:00**
Aktuaalne Kaamera **21:30** Sport
21:40 Esimene stuudio **22:05**
Loodud kestma **22:35** Looduses
Simon Reeve'iga **23:35** Pealt-
nägija

00:00 Versailles **01:05** Valelikud
võrgutajad **02:00** Naabriplika
02:55 Chicago politseijaoskond
03:50 Versailles **04:55** Posti-
mees.ee **05:30** Reporter
06:30 Telemommik **09:05** 15
küsimust **09:35** Telemommik
12:25 Täistund **13:25** Kodus
ja võõrsil **13:55** Roaldi retked
Eestis. Piiriäärme elu **14:55**
Küladektiivid **15:55** Armastuse
hind **16:55** Lena Lorenz: Kolme-
kordne önn **18:00** Naabriplika
19:00 Reporter **20:00** 15
küsi-
müst **20:30** Súdameasi **21:30**
Öhtul! **22:30** Jälg **23:00** Chicago
politseijaoskond

00:55 Dünastia **01:50** Kuradi
kõri **02:50** Suur lotokolmapäev:
Rooside sõda **03:45** Võimalik
vaid TikTakis **04:15** TV3 uudi-
seda: USA valimised **05:00**
TV3 uudised **05:10** Kirgede torm
06:00 TV3 uudised erisaade:
USA valimised **06:50** TV3
uudised **07:00** Spidey ja tema
imelised sõbrad **07:35** Jänku
Juss **07:50** Kirgede torm **09:05**
Vöidustuudio **10:05** Kahevöitlus
10:45 Suur lotokolmapäev:
Rooside sõda **11:50** Eluga
Hispaaniasse **12:55** Minu IKEA
kodu **14:00** Del Monte pärand
15:05 Sajandi armastus **16:15**
Kirgede torm **17:25** Kaks
Kanget Sovetistanis **18:30**
Kahevöitlus **19:00** TV3 uudi-
sed **20:00** Kaks Kanget Kaukaasias
21:00 Kättemaksukontor **22:05**
Kõrvalahud

00:35 Liibüa - häbiväärsed
pagulaskesused **01:35** Plekk-
trum **02:26** ERR.ee uudised
07:00 Mutihärra Mutik **07:10**
Indiaanipoiss Yakari **07:25**
Abimehed galaktikast **07:35** Lepatriinu
ja Musta Kassi imelised lood
08:00 Floor paneb reeglid paika
08:05 IdeeFix **08:20**
Pörsas Peppa **08:25** Sisenemine
keelatud! **08:50** Piraaditar
ja Capitano **09:00** Ringvaade
10:00 TeadusEST **10:30** Libli-
kavörguga Prantsuse Guajaanas
11:00 Uued öed **11:45** Impulss
12:45 Antiikmaailma suurvõimud
13:35 Kas merineitsid
on tõelised? **13:50** Esimene
stuudio **14:15** Tagurpidi kodus
14:35 Kontakti laul **15:30**
Ninjakunstnik **16:00** Rantšo
16:25 Kõlakoguja **16:30** Väike
noid Zouk **16:40** Väike täitsa
suur poiss **16:45** Anna ja sõbrad
16:50 Lehm Liselotte **17:00**
Piraaditar ja Capitano **17:10**
Mutihärra Mutik **17:20** Pörsas
Peppa **17:30** Lepatriinu ja
Musta Kassi imelised lood **17:50**
Luise ja Oliver **18:00** Neli ja
pool sõpra **18:20** Muumioru
lood **18:45** TeadusEST **19:15**
Kultuuriuudised **19:25** Aktuaalne
Kaamera **19:30** Liblikavörguga
Prantsuse Guajaanas **20:00**
Loomade salaalu **20:50** Kõlab hästi!
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Päeva püük
22:00 Kultuuriuudised. Arutelu
22:30 Jeanne du Barry

R 8. november

00:20 Ringvaade **01:25** Súdameasi
02:15 Ajavaod. Ärimehed
02:45 Esimene stuudio **03:09**
ERR.ee uudised **05:45** Ringvaade
06:45 Terevisioon **09:10**
Terevisioon **11:30** OP 8, 208
12:30 Maahommiku lood Hö-
besepp Evar **12:45** La Promesa
13:45 31. jaoskond **14:05** Eesti
lood **14:35** Maire Aunaste. Liiga
eriline? **15:35** Súdameasi **16:30**
Öne 13 29, 826 **17:00** Aktuaalne
Kaamera **17:05** 31. jaoskond
17:30 La Promesa **18:25**
Vabadus 21. sajandil **18:30**
Aktuaalne Kaamera **19:00**
Ringvaade **20:00** Ainulaadne
aastakäik **21:00** Aktuaalne
Kaamera **21:30** Sport **21:40**
Grace **23:15** Sinu uus sugulane
23:45 Route 66. Ameerika kahel
pool maanteed

00:00 Versailles **01:10** Valelikud
võrgutajad **02:05** Naabriplika
03:00 Chicago politseijaoskond
03:55 Versailles **05:05** Posti-
mees.ee **05:30** Reporter **06:30**
Telemommik **09:05** 15 küsimust
09:35 Telemommik **12:25**
Súdameasi **13:25** Kodus ja võõrsil
13:55 Roaldi retked Eestis.
Maasikaekspress **14:55** Külade-
kiviid **15:55** Armastuse hind
16:55 Lena Lorenz: Kolmekord-
ne önn **18:00** Naabriplika **19:00**
Reporter 159 **20:00** Vösaga
Lähis-Idas **20:30** Reede ÖHTU
Robiga! **22:00** Oceani

00:20 Löks **01:20** Riviera **02:20**
Equalizer **03:20** Kaks Kanget
Kaukaasias **04:15** TV3 uudi-
sed **05:10** Kirgede torm **06:00**
TV3 uudised **07:00** Spidey ja
tema imelised sõbrad **07:35**
Jänku Juss **07:50** Kirgede torm
09:05 Vöidustuudio **10:05**
Kahevöitlus **10:45** Löks **11:50**
Kättemaksukontor **12:55** Kaks
Kanget Kaukaasias **14:00** Del
Monte pärand **15:05** Sajandi
armastus **16:15** Kirgede torm
17:25 Kaks Kanget Sovetistanis
18:30 Kahevöitlus **19:00** TV3
uudised **20:00** Puhkus teadega
21:00 Kolmekas **22:35** Naljagad
inimesed

00:25 Lõbustuspark **02:05**
Päeva püük **02:34** ERR.ee
uudised **07:00** Mutihärra Mutik
07:10 Piraaditar ja Capitano
07:25 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **07:45** Väike noid
Zouk **07:55** Pörsas Peppa **08:00**
Kõlakoguja **08:05** Lehm Liselotte
08:15 Lammass Shaun **08:20**
Anna ja sõbrad **08:30** Anna ja
sõbrad **08:35** Rantšo **09:00**
Ringvaade **10:00** TeadusEST
10:30 Liblikavörguga Prantsuse
Guajaanas **11:00** Arenev tehnika
11:50 Estraaditähed **12:50**
Noor pensionär **13:15** Kultuuri-
stuudio. Arutelu **13:45** Esimene
stuudio **14:10** Halloweeni

Kui kodust kord laia maailma ...

Elmar Veskeri (1928–2017) mälestused

Alustuseks

1949. aasta novembriks oli julgeolekuorganite hoolikalt ette valmistatud operatsioon ja koletute reetmiste lugu edukalt lõpule jõudmas. Käes oli Rootsi põgenemise stsenaariumi lõppvaatus. Peibutusetegevus oli olnud tulemuslik – ühe ööpäeva jooksul arreteeriti Läänemaal Rame külast 16 inimest, nende hulgas ka paar kohalikku julgeolekuagenti – neid polnud enam vaja, nende töö oli tehtud. Libapõgenemise korraldust täiel määral õnnestunuks pidada siiski ei saa, sest isikud, kes olid inimjahi pea-

mine sihtmärk, sellesse püünesse ei langenud.

Kas keegi üldse oskab ette kujutada, mis tunne võis olla meestel, kelle inimesele omast usalduslikkust oli kõige julmema kombel ära kasutatud ja kes olid nagu kariloomad meelitatud aedikusse, kust polnud enam väljapääsu?

Nende sündmuste kirjelduse, nii eel- kui ka järelloo leiab Herman Veskeri raamatust „Kaardile kandmata”. Mälestusi on kirja pannud ka autori vend, minu abikaasa Elmar Vesker. Leidisin käsikirja peale tema surma. Veskerite perest oli arreteeritud kokku neli.

Elmar on alustanud mälestuste kirjutamist 1978. aastal, sügaval nõukogude ajal.

Ta on kirjutanud osade kaupa, katkendlikult, pidanud pause, kõhelnud, uuesti jätkanud. On püüdnud seletada, miks ta seda varem ei teinud, miks alles nüüd. „Sest mida see mälestuste kirjutamine muudab? Kellele ma kirjutatan? Ma ei taha ju ometi teist korda sama teekon-

da läbi teha, aga nii see juhtuks, kui keegi teada saaks... Kes kunagi on midagi taolist oma elus läbi elanud, seda jääbki jälitama hirm, hirmutunne päriselt või alateadvuses, jäävad ka painajalikes mälupeegeldid, need ei kao”.

Kõrvalepõikeks. Olin äsja Elmariga abiellunud ja ta rääkis mulle, et teda jälgitakse pidevalt. See tundus mulle pisut veider ja ma ei tahtnud teda uskuda. Keila lähedal toimus endiste poliitvangide salajane kokkutulek, Elmar ei läinud. Ta ei usaldanud mitte kedagi. Tal oli juba pere.

Ma ei uskunud niikaua, kuni tema või õigemini meie jälgijad ei sekkunud meie ellu. Üks neist, Elmari klassivend Lihulast, tegi seda avalikult ja täiesti jultunud kombel. Nad oleksid pida-

nud oma „tööd” tegema varjatult, aga tegid „mustalt”. Nii saime teada, et meie kortermajas, meie trepikojas oli jälgijaid isegi kaks, üks neist meie hea sõber, üleuke naaber, endine poliitvang, muide. Ja ei teinud me midagi riigivastast. Läksime kord Elmari sõbra pulmapeole, mööda Keila kirikust, oli jõululaupäev. Astusime korra sisse, ukse alt kaugemale ei pääsenud, kirik oli puupüsti rahvast täis. Kui esmaspäeva hommikul tööle läksin, nõudis minu käest kooli direktor, endine soomepoiss, muide, miks ma kirikus käisin.

Elmari töö juures teatas talle üks kolleeg, et on värvatud teda jälgima ja ei saanud keelduda. Julge oli, et seda ütles. Aga neid oli rohkem. Kui Eesti vabariik tuli, ütles Elmar töö juures valjusti, et ta on kogu aeg teadnud, kes on kes. Üks mees sai seepeale infarkti. Kahtu mehest.

1978. aastal kirjutas Elmar, et ta on elanud vabaduses juba üle kahekümne aasta, aga tunneb end ikka igast küljest tangede vahele surutuna. Pealegi pol-

nud see tema jaoks enam päriselt seesama Eesti, mis oli enne seda, kui ta sunniviisiliselt kodust eemale kisti. Ta tundis, et inimestest on justkui mingi nihet toimunud.

„Kui meeletuks-mõttetuseks see igapäevane elu on muutunud, kui tuhmiks ja nüriks võib katkematule töötlemisele mõistetud inimene ajapikku justkui iseenesest muutuda. Rääkida saab ju ainult sõprade ringis, kui sedagi...”

Mälu ei kao kuhugi. Kõike trotsides, nagu end rabalaukast välja sikutades tulevad mõtted ikka ja jälle, rabelevad, rabelevad, kuni jõud on otsas. Mitte keegi ei mõista seda.”

Niisugune oli kaotatud aastate pärand, mille mälestuste autor sai kaasa kogu ülejäänud eluks. Aga ometi oli ta andnud oma saatusekaaslastele lubaduse. Lubaduse kirja panna lugu.

Kui elamise juba taas vabas Eestis, küsisin kord oma abikaasalt: „Sa ju mäletad päeva, kui said teada, et Eesti riiki ei ole enam?”

Järgneb

● **Elmari töö juures teatas talle üks kolleeg, et on värvatud teda jälgima ja ei saanud keelduda. Julge oli, et seda ütles.**

SUDOKU

	7	2				8	4	
	5						6	
			5	9	7			
	1		8		2		7	
		6				5		
	9		6		4		3	
			2	7	1			
	4						5	
	8	1				6	2	

	7						6	
4				2				3
	1	2				7	5	
			9	7	1			
			6		8			
			2	5	4			
	6	5				2	1	
3				4				6
	4						8	

KUHU MINNA

● KINO

Haapsalu kultuurikeskuses: „Vari” 2. nov kl 11, 5. nov kl 17.30, 7. nov kl 17.30.

„Venom: viimane tants” 2. nov kl 13.

● TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses: 6. nov kl 19 stand-up „Tõnis ja Kait”, piletid 25/20 Fientas.

● KONTSERT

Haapsalu kultuurikeskuses: 8. nov kl 19 vabariigi pillimehed: Juhan Uppin, Martin Arak,

Kert Krüsban. Piletid 15/10 Piletikeskuses.

● KOHTUMISÕHTU

5. novembril kell 12 toimub kohtumine Mati Kaaluga muusikakooli saalis. Kõik huvilised on oodatud. Läänemaa invaühing

● MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum K-P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus K-P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda R-P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuseum K-P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula): R-P 11–16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum (Sadama 32, Haapsalu) T-L kl 10–16. Muul ajal ettetellimisel, tel 5562 3993. www.aiboland.ee.

Rõude muuseum 1. oktoober – 1. mai avatud ettetellimisel roudemuuseum@gmail.com või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum on avatud etteteatamisel E-R 10–17. Tel 509 9663. E-post: lihulamuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum: ekskursioonid etteteatamisega. Tel 509 9663. E-post: hanilamuuseum@laaneranna.ee.

● NÄITUSED

Lasteraamatukogus (Wiedemanni 11): Oksana Drachkovska illustratsiooninäitus „Värvid kevadest sügiseni”.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3): 2. nov kl 14 Tiiu Randmann-Mihkla performance'i „Ma su pisaraid ei usu” avamine. Galerii avatud K-P 12–18.

Haapsalu kultuurikeskuse fuajees: Haapsalu fotoklubi aastanäitus 30. novembrini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2): majagaleriis kuni 16. novembrini Haapsalu kunstiklubi sügisnäitus. Galeriid avatud T-R 14–18, L 12–16. Tasuta!

Kullamaa kultuurimaja galeriis: „Legendaarne haridusjuht Jüri Uustalu” ja „Silla kooli lugu”. Näitused jäävad avatuks 29. detsembrini.

● **RAAMATUKOGUD**
Keskraamatukogu (Posti 3) ja **lasteosakond** (Wiedemanni 11)

E-R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7) T 14–17, R 11–14.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K-N 12–13.30, 14–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla) T-K 10–18, N 10–16, R 9–15. Iga kuu 2. ja 4. laupäeval 9–15.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E-K 10–18, N 14–19, R 10–14. www.lib.haapsalu.ee.

Töökat ja abivalmis põllumeest
ARGO HEINA
õnnitlen juubeli puhul.

Ella

Üllata oma lähedasi
Lääne Elu
kinkekaardiga!

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Auto-raadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

LEHMA KÕDUSÕNNIK 30 l /kott KUIV KÜTTEPUU 30, 40, 50 cm võrkkotis. Tammaru Farm, info 523 8852, tg.ee.

8. novembril toome kõrgekvaliteedilise kodumaise sealiha, hakkliha, ahju- ja suitsuvorstid, kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingsid, pasteedid, sealihakonservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Järva-Jaani – Roosna-Alliku – Paide – Türi – Käru – Lelle – Kehna – Rapla – Märjamaa – Laukna – Koluvere – Kullamaa – Lihula. Veerand siga al 3.75.-/kg. Väiksemaks tükeldamise võimalus. Tellimus esita tel 5358 6772 või vajanguperefarm@gmail.com. Tarned vahemikus kl 14–21, kellaag helistatakse veel ette.

13. novembril toome kõrgekvaliteedilise kodumaise sealiha, hakkliha, ahju- ja suitsuvorstid, kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingsid, pasteedid, sealihakonservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Kose – Keila – Vasalemma – Ämari – Riisipere – Turba – Risti – Palivere – Taebala – Linnamäe – Haapsalu. Veerand siga al 3.75.-/kg. Väiksemaks tükeldamise võimalus. Tellimus esita tel 5358 6772 või vajanguperefarm@gmail.com. Tarned vahemikus kl 14–21, kellaag helistatakse veel ette.

Müüa sõiduauto Dacia Logan. Universaal. Bensin. Väljalaskeasta 2008. Sõidetud kilomeetreid 227 056. Tel 528 3884.

HAAPSALU UKSETEHAS MÜÜB PUITBRIKETTI. HIND 225.- (960 KG) INFO 472 0800.

PUIT

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva puud, transport. Tel 505 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuud. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa 3meestri küttepuud: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Müüa küttepuud koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

TEENUS

Hauaäärste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, kärg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ, 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsalõikis ja kruntide puhastus võsast.

Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E–P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Korstnapühkimine ja pottsepatööd. www.laanekorsten.ee. Tel 553 1826.

Ohtlike puude langetamine. 5663 2968.

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistustele.

Tel 5566 1168.

E-mail: info@developingehitus.ee.

TURG

Pühapäeval, 4. novembril müüb Olevi Puukool Haapsalu turul toidukartulit, porgandit, mett ja kvaliteetset talveõuna. Pakkumisel mitmesugust küttepuud, küsi lisa tel 5681 7035 ja ütle naabrile ka.

KOOLITUS

FIXUM AUTOKOOLIS algab 23. novembril

VEOAUTO- JA BUSSIJUHI TÄIENDÕPPEKURSUS.

Info tel: 511 8111.

TÖÖPAKKUMINE

Haapsalu Linnahooldus OÜ ootab liituma oma tegusa kollektiiviga heakorratöölisi Haapsalu promenaadile ja vanalinna.

Kandideerimiseks võtta ühendust: Krista Viita; kristaviita@hlhooldus.ee; tel 5385 8620.

Toimetus kuulustuste sisu eest ei vastuta.

Kas nägid või kuulsid midagi huvitavat?

Saada vihje veebis www.le.ee või meiliaadressil info@le.ee.

HELMİ ÖUNAS, puhka rahus. Südamlik kaastunne lähedastele.

Mäletades ja mälestades Maire ja Gena

Ei, ta ei lahku me juurest, ta on meiega koos. Meie mälestustes, meie mõtteis, meie eluloos...

Avaldame kaastunnet Maretile armsa ema ning Liisile ja Maarjale kalli vanaema ning Ürmasele hea ämma

HELMİ ÖUNASE lahkumise puhul.

Mälestavad Hella, Raili, Erik ja Riina.

ANDRES AMMASE FOND

HAAPSALULE PÜHENDUNUILE

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaal ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pangakontod:

EE117700771000664610 LHV Pank

EE672200221001101347 Swedbank

Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse

PS Annetused on tulumaksuvabad

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABIKESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine 515 9572 / 5560 2367
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave laanemaakriisikeskus.weebly.com/

Läänemaa vähiühing

on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

Südamlik kaastunne Maret ja Urmas Suklesele ema ja ämma
HELMİ ÖUNASE kaotuse puhul.

Fra Mare kollektiiv

Avaldame siirast kaastunnet Vilvele venna ning lastele kalli isa
RALF KORPE kaotuse puhul.

Margus perega, Elvi ja Eda

Seal, kus sulgub eluraamat, algab mälestuste tee...

Kallid Tanel, Ats, Aive, Eggle-Riin.

Sügav kaastunne teile
TIINA LAOSE kaotuse puhul.

Ando ja Ruth

On mälestus kuldne headus ka siis, kui müras seal sees...

Meie kaastunne Janekile ja Jürmole peredega

RAIVO JÜRJERI lahkumise puhul.

Toivo ja Eda

Kallis Malle-Liisa Raigla perega.

Südamlik kaastunne kalli äia surma puhul.

Lääne Elu toimetus

Kinnisvarajutud tassi kohvi ja koogiga!

Tule küsi kinnisvaraalast nõu, räägime mis kinnisvaraturul toimub!

Helista või kirjuta mulle ja lepime aja kokku! Kohvi ja kook on minu poolt!

KARJAKINNISVARA
Anneli Sermat
+372 513 5163
annely@karjaki.ee

Lääne Elu

võtab tööle ajakirjaniku

Eeldame:

- huvi Läänemaal ja Eestis toimuva vastu,
- head suhtlemisoskust,
- head eesti keele oskust kõnes ja kirjas,
- loovust, initsiatiivikut ja pingetaluvust,
- meeskonna- ja iseseisva töö oskust.

Kasuks tuleb:

- kõrgharidus või selle omandamine,
- võõrkeelteoskus,
- ajakirjanduses töötamise kogemus.

Pakume:

- huvitavat ja pingelist tööd Eesti ühes ägedamas maakonnalehes,
- meeldivat töökeskonda ja kollektiivi,
- eneseteostusvõimalust.

Saada CV hiljemalt 1. detsembriks aadressile info@le.ee. Toimetuse telefon: 473 7222.

Toimetus avatud
E-R 8.00-16.30

Reklaamisoovid:
reklaam@le.ee

Kuulutused, teated:
le@le.ee

Üldinfo:
info@le.ee

HINGEVIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E-R 10–15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustööd Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

TARVO VALKER

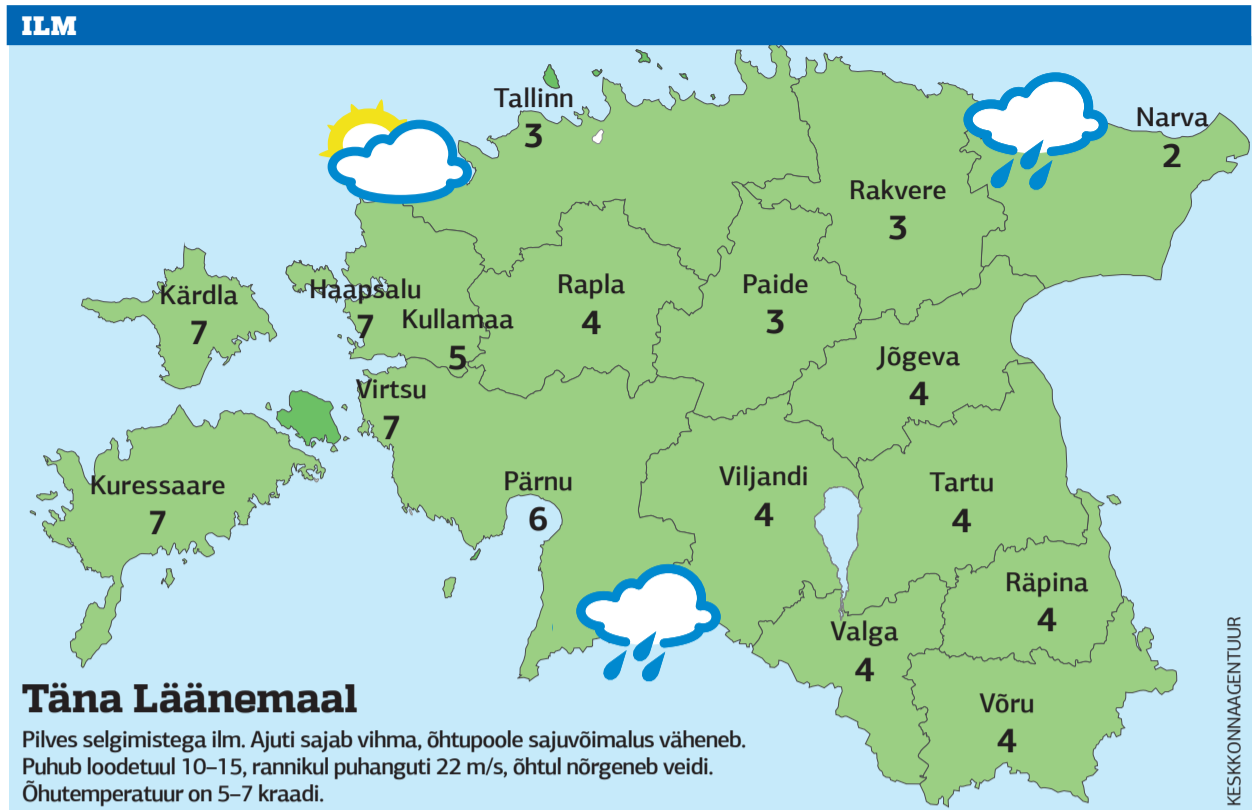
Üle Haapsalu lendas tuhandeid vainurästäid

Linnuvaatleja Tarvo Valkeri sõnul lendas läinud laupäeva öösel üle Haapsalu mitu tuhat rändel vainurästäid. „Väga võimas ööränne, väga tähelepanuväärne,” ütles Valker. Peale Haapsalu tuli teateid öörandest Vormsist ja Tallinnast. „Väga suures osas Eestist tol ööl sadas ja seal parvi ei nähtud,” märkis Valker. Vainurästad olid teel Soomest ja Loode-Venemaalt Lääne-Euroopasse talvituma.

Ilma külmenedes on sel nädalal hakanud liikuma valgepõsk-lagled. Laglesid on oktoobri lõpus ikka nähtud, aga hanede ränne on tänavu Valkeri sõnul võrdlemisi hiline: teateid on suurte lauk- ja rabahaneparvede kohta, kes muidu peaksid olema juba läinud.

Novembris on oodata talikulalisi. „Esimesi hangelinde on juba nähtud,” ütles Valker. „Novembris peaksid jõudma siidisabad ja jõgedele vesipapid.”

KAIE ILVES

Pühapäev	öö päev	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev
loode-, läänetuul 6–18 (23) m/s	1°...11°	põhjatuu 4–14 (21) m/s	lääne-, loodetuul 2–9 (13) m/s	loodetuul 2–8 (11) m/s

VAATA KA
WWW.LE.EE

REINPAUL
OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA
Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepikud, haavikud jne.
Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Siin võiks olla sinu reklaam!
Tellimiseks võta ühendust
reklaam@le.ee

VABARIIGI PILLIMEESTE TUUR

Juhan Uppin Martin Arak Kert Krüspan

8.11 KELL 19.00
HAAPSALU KULTUURIKESKUS

Piletid ja lisainfo www.folk.ee

Lääne Eluga OLED NÄHTAV!

Astu toimetusest läbi ja kingime sulle ja su sõbrale helkuri, et jõuaksite tervelt koju.

MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Seltsi juhatus kutsub kokku ühingu üldkogu

18. novembril 2024 algusega kell 14,
Haapsalu kultuurikeskuse rõdusaalis aadressil Posti 3, Haapsalu

Päevakord:

- EMKVF 2024. aasta taotlusvooru projektitoetuste paremusjärjestuse ning projektitoetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja taotluse rahastamise suuruse ettepaneku kinnitamine.
- Läänemaa Rannakalanduse Seltsi liikmemaksu suuruse kehtestamine.
2025. aasta projektitoetuste taotlusvoorude toimumise aja ja tegevussuundade vahendite kinnitamine.
- Juhatuses esimehele tasu määramine.
- Juhatuses ja revisjonikomisjoni liikmete valimine.
- Muud küsimused.

Dokumentide eelnõudega saab tutvuda ühingu koduleheküljel www.lrs.ee alajaotus dokumendid – eelnõud.

Info ja küsimused e-posti aadressil info@lrs.ee või telefonil +372 5301 9815.

Ühingu juhatus

LÄÄNEMAA RANNAKALANDUSE SELTS
EMKVF RAKENDUSKAVA 2021–2027
Kaasrahanud Euroopa Liit

KAS SINU ISAL LÄÄNE ELU JUBA KÄIB?

10. novembril on isadepäev,
rõõmusta oma isa lehetellimusega!

PARIM ISA

Lääne Elu